

ВИСВІТЛЕННЯ СУДОВОЇ ТЕМАТИКИ: БАЧЕННЯ СУДОВОЇ І ЖУРНАЛІСТСЬКОЇ СПІЛЬНОТ

Результати опитування щодо
комунікаційних та діалогових потреб
представників(-ць) медіа та судів

Висвітлення судової тематики: бачення судової і журналістської спільнот. Результати опитування щодо комунікаційних та діалогових потреб представників(-ць) медіа та судів / В. Рибак, О. Бондаренко — Київ: ГО «Вектор прав людини», 2025. — 65 с.

Літературне редагування: Леся Карпенко

Публікацію підготувала ГО «Вектор прав людини» в межах проєкту «Діалог між медіа та судовою владою для підвищення прозорості правосуддя» за підтримки CEELI Institute, Прага.

Публікація ґрунтується на результатах опитування щодо комунікаційних та діалогових потреб представників(-ць) медіа та судів, яке провела ГО «Вектор прав людини» у партнерстві з Радою суддів України та Національною спілкою журналістів України.

Звіт підготовлено насамперед для використання з метою налагодження судових комунікацій та висвітлення судової тематики в медіа для представників(-ць) судової влади та журналістської спільноти. Водночас матеріали будуть цікаві представникам(-цям) інших державних органів, громадських організацій, експертної, наукової, донорської та ін. спільнот.

Дякуємо усім, хто інтелектуально долучався та підтримував створення звіту!

Погляди авторок, викладені в цьому виданні, не обов'язково відображають погляди CEELI Institute, Прага.

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Методологія	16
Результати опитування представників(-ць) судової влади.....	18
Загальна інформація про респондентів(-ок)	19
Досвід взаємодії з медіа	22
Наявний досвід взаємодії судів та медіа	22
Канали комунікації судів	27
Механізм трансляцій судових засідань технічними засобами судів.....	27
Труднощі, які найчастіше виникають у взаємодії з журналістами(-ками)	30
Оцінка представників(-ць) судової влади якості висвітлення медіа судової тематики та якості роботи комунікаційних команд судів	32
Зміни у висвітленні судової тематики протягом останніх 4 років	46
Запити щодо підвищення компетентностей і розвитку партнерства «суди – медіа»	46
Результати опитування представників(-ць) медіа	49
Загальна інформація про респондентів(-ок)	50
Досвід висвітлення судової тематики	52
Наскільки медіа респондентів(-ок) дотичні до прав людини	52
Яку тематику Ви особисто висвітлюєте найчастіше?	53
Які теми судових процесів Ви найчастіше висвітлюєте?	54
Які складнощі у висвітленні судової тематики Ви бачите в поточний період?	55
Які Ви помітили позитивні моменти, зміни за останні 4 роки, що допомагають у висвітленні судової тематики?	57
Досвід взаємодії із судовою владою.....	58
Чи мали Ви досвід взаємодії з комунікаційними командами судів? Якщо так, то яким він був?	58
Як Ви оцінюєте ефективність роботи комунікаційних команд судів в Україні?	58
Який загалом Ваш досвід професійної взаємодії з іншими представниками(-цями) судової влади?	59
Чи користуєтеся Ви онлайн-трансляціями судових засідань	61
Що могло б зробити трансляції більш корисними для журналістів(-ок)?	61
Потреби та очікування	62
Якої підтримки Вам бракує для якісного висвітлення судових процесів?	62
Які теми / питання для Вас важливі в аспекті спільного обговорення між представниками(-цями) медіа та судової влади?	62
Щодо яких тем / питань особисто Вам важливо пройти додаткове навчання чи отримати консультації, які б допомогли у висвітленні судової тематики?	64
У яких заходах Вам цікаво взяти участь?	65

ВСТУП

Відкритість і зрозумілість судової влади є важливими передумовами довіри суспільства до правосуддя, особливо в умовах тривалих трансформацій, воєнного стану та підвищеного суспільного запиту на підзвітність державних інституцій. У цій площині взаємодія між судами та медіа відіграє визначальну роль, адже саме через медіа більшість отримують інформацію про судову владу, судові процеси та рішення, які безпосередньо впливають на реалізацію прав і свобод людини.

Водночас комунікація між судовою владою та медіа залишається однією з найбільш вразливих ділянок інституційної взаємодії. Вона перебуває на перетині професійних стандартів, правових обмежень, етичних вимог, суспільних очікувань та сучасних викликів. Для судів це — баланс між принципами гласності, незалежності та обмеженнями, передбаченими законом; для журналістів — складність у доступі до інформації, необхідність тлумачення юридично складних процесів, робота з чутливими темами та високий рівень суспільного тиску.

Особливої гостроти ці питання набули в період повномасштабної війни. Суспільство має високі очікування від судової влади, великий запит на справедливість¹, а це може призвести до підвищення довіри до неї, і водночас передбачає ризик повного розчарування і зневіри в судовій владі, якщо не виправдати цих очікувань². Значно розширився спектр та кількість судових справ, пов'язаних з війною як і суспільний запит на правдиву, точну й відповідальну інформацію. У цих умовах комунікація між судами та медіа стала не лише інструментом інформування, а й фактором формування суспільної довіри, стабільності та відчуття справедливості.

Саме в цьому контексті ГО «Вектор прав людини» у партнерстві з Радою суддів України та Національною спілкою журналістів України за підтримки CEELI Institute, Прага, був реалізований проєкт «Діалог між медіа та судовою владою для підвищення прозорості правосуддя» та поточне дослідження, результати якого ви зараз читаете. Опитування представників(-ць) судової влади та медіа з різних регіонів України проведено з метою виявлення реальних практик, потреб, викликів і очікувань обох професійних спільнот, емпіричних даних про стан взаємодії, наявні проблеми та потенційні точки зростання.

Цей звіт узагальнює результати двох опитувань: серед представників(-ць) судової влади та серед представників(-ць) медіа. Такий підхід дозволяє побачити ситуацію з двох перспектив, порівняти оцінки, виявити як спільні виклики, так і розбіжності у сприйнятті проблем і шляхів їх розв'язання. Важливо, що у фокусі дослідження — не лише критичні аспекти, а й позитивні практики, приклади ефективної взаємодії та наявні «точки успіху», які можуть бути масштабовані.

Звіт поєднує кількісний і якісний аналіз: поряд із статистичними показниками наведено розгорнуті коментарі респондентів(-ок), що дозволяє глибше зрозуміти мотивації, контекст і логіку відповідей. Окрема увага приділяється питанням комунікаційних каналів, механізмам трансляції судових засідань, ролі комунікаційних команд судів, якості судової журналістики, а також запитам на навчання, стандартизацію та інституційне посилення.

1 Загальнонаціональне телефонне опитування «Можливості та перешкоди на шляху демократичного переходу України», проведене Київським міжнародним інститутом соціології 2-9 серпня 2022 року продемонструвало, що справедливе правосуддя для всіх стоїть на другому місці для опитаних респондентів(-ок) серед найважливіших характеристик повноцінно функціонуючої демократії. Режим доступу: <https://bit.ly/3LViRZV>

2 Моніторинг медіа та аналіз сайтів судів щодо висвітлення справ про воєнні злочини / А. Розлуцька, В. Лебідь за заг. ред. В. Рибак — Київ: ГО «Вектор прав людини», 2023. — 25 с. Джерело: <https://hrvector.org/assets/files/monitoring-1.pdf>

Метою цього звіту є не лише фіксація поточного стану взаємодії між судами та медіа, а й створення аналітичної основи для подальших практичних кроків — розвитку діалогових форматів, навчальних програм, рекомендацій для судової влади, медіа та донорських організацій. Отримані результати покликані сприяти формуванню більш системної, передбачуваної та професійної взаємодії, яка в перспективі підтримуватиме відкритість правосуддя та довіру суспільства до судової влади на належному рівні.

Звіт адресований представникам(-цям) судової влади, медіаспільноти, громадянського суспільства, донорських організацій, а також усім, хто зацікавлений у розвитку відкритого, підзвітного та справедливого правосуддя в Україні.

РЕЗЮМЕ ЗВІТУ

Результати опитування представників(-ць) судової влади

У звіті наводиться аналіз 97 анкет респондентів(-ок) з 22 областей України, окрім Луганської і Тернопільської, які представляють адміністративні, господарські та загальні місцеві (79 %), апеляційні суди (20 %) та Раду суддів України (одна анкета – 1 %).

Більшість респондентів(-ок) є працівниками(-цями) апаратів судів (59 %), а також 41 % відповідей ми отримали від суддів, серед яких є голови судів та судді-спікери.

Наявний досвід взаємодії судів та медіа

Досвід взаємодії з медіа у представників(-ць) судів доволі різний, і долученість до комунікаційної команди суду не означає наявності такого досвіду. Примітно, що третина респондентів(-ок) (33 %), які ідентифікують себе як частину комунікаційної команди суду, не мали досвіду взаємодії з медіа.

Якщо респонденти(-ки) мали такий досвід, то у більшості випадків вони оцінюють його як нейтральний (74 %) чи позитивний (24 %).

Водночас в описі такої взаємодії респонденти(-ки) наводили приклади, коли представники(-ці) судів зазначають складнощі у комунікаціях, проте загалом визначають свій досвід як позитивний.

Канали комунікації судів

Хоча основним каналом комунікації, який використовують суди, є сайт суду (90 %), також відбувається взаємодія на більш інтерактивних майданчиках, як-от соцмережі (68 %). У розгорнутих відповідях працівники(-ці) судів навели приклади різноманітних активностей спільно з представниками(-цями) медіа, наприклад, запис подкастів на юридичну тематику, запис відеовідповіді на роз'яснення ухвали суду, інтерв'ю із суддями, суддями-спікерами, головами судів та іншими представниками(-цями) судів, надання відеокоментарів, проведення судом днів відчинених дверей, проведення судом пресконференцій для медіа тощо.

Механізм трансляції судових засідань технічними засобами судів

Важливим інструментом забезпечення гласності судочинства і відкритості судової влади також є розроблений та впроваджений ГО «Вектор прав людини» спільно із судовою владою України механізм трансляції судових засідань технічними засобами судів. Поточне дослідження показує, що практично рівною мірою суди використовують іноді (44 %) чи регулярно (7 %) судові трансляції і не використовують ніколи (44 %).

Більшість представників(-ць) судів вважає, що збільшенню кількості онлайн-трансляцій судових засідань найефективніше сприятиме належне технічне забезпечення (58 %) та додатковий персонал (54 %). Водночас роз'яснення процедур проведення трансляцій також назвали значною потребою 47 % респондентів(-ок).

Це свідчить, що питання не лише у технічній спроможності, а й у організаційній та кадровій: тобто суди потребують ресурсів, знань і відповідального персоналу для реалізації відкритості засідань через онлайн-трансляції.

Труднощі, які найчастіше виникають у взаємодії з журналістами(-ками)

Результати опитування демонструють, що проблеми взаємодії між судами та медіа мають комплексний характер і стосуються як професійної підготовки журналістів(-ок), так і ресурсних можливостей судів. Домінування відповіді про «низький рівень обізнаності медіа» — 70 % — на запитання «Які труднощі найчастіше виникають у взаємодії з журналістами?» підтверджує наявність значного запиту на розвиток судової журналістики, підвищення правової грамотності журналістів(-ок), а також на систематичну, двосторонню комунікацію.

З іншого боку, брак часу та правові обмеження зі сторони судів свідчать про необхідність інституційного посилення комунікаційних команд — їх кадрового, організаційного, фінансового забезпечення.

Наявність позитивних кейсів співпраці, наприклад, «складнощів не виникає» у взаємодії з журналістами(-ками) зазначили 7 % респондентів(-ок), свідчить, що ефективна взаємодія між судами та медіа не лише можлива, а й уже реалізується. Це підсилює аргумент про важливість регулярних діалогових форматів, методичної допомоги та навчання з обох сторін.

Оцінка представників(-ць) судової влади якості висвітлення медіа судової тематики та якості роботи комунікаційних команд судів

Важливість розвитку судової журналістики підкреслює також різниця між оцінками якості матеріалів загальносупільних та профільних медіа на судову тематику від представників(-ць) судів. В опитуванні надана можливість дати оцінку матеріалам, визначити, які медіа суди вважають профільними, і навести приклади.

Середнє значення за шкалою для загальносупільних медіа на думку представників(-ць) судової влади становить 6 балів з 10, що свідчить про помірно позитивну оцінку, але із суттєвим потенціалом для підвищення якості матеріалів. У відкритому запитанні, де ми попросили прокоментувати поставлені бали, представники(-ці) судів переважно зазначили проблеми, які вже озвучувалися вище, зокрема передовсім про низький рівень правової обізнаності медіа (35 %), але також додали інші аспекти, як-от односторонність, відсутність балансу позицій сторін (15 %), негативне або упереджене висвітлення судів (14 %), поширення недостовірної, спотвореної або маніпулятивної інформації (12 %), порушення журналістських стандартів, сенсаційність, «хайп» (10 %).

Середнє значення за шкалою для «профільних» медіа на думку представників(-ць) судової влади становить 8 балів з 10. Абсолютний лідер за згадками як «профільне» медіа — «Судово-юридична газета» (72 %), яка сприймається судами як основне профільне медіа, на другому місці — «Закон і Бізнес» (33 %), а на третьому — Видавництво «Юридична практика» (18%).

У відкритому запитанні, де ми попросили прокоментувати поставлені бали, представники(-ці) судів у більшості випадків зазначили якісне або більш якісне, професійніше висвітлення судової тематики медіа, які вони визначають як спеціалізовані завдяки тому, що більше дотримуються балансу сторін, пишуть про складні теми простими словами, дотримуються журналістських стандартів, більш обізнані в юридичних питаннях, частіше посилаються у матеріалах на нормативні акти, додають у матеріал коментарі експертного середовища, суду, здійснюють глибший аналіз, «без намагання досягти суспільного резонансу», висвітлюються як судові процеси, так і діяльність суду, судової влади загалом, є посилання на факти, матеріали є об'єктивними та ін. Водночас респонденти(-ки) зазначили про проблем при висвітленні судової тематики професійними медіа, які притаманні й загальним медіа.

Самі ж представники(-ці) судової влади оцінюють ефективність роботи комунікаційних команд судів в Україні в середньому на 7 з 10 балів, що відображає помірну довіру та визнання результатів роботи, але також потребу в подальшому розвитку, зокрема в посиленні проактивності, швидкості реагування та якості взаємодії з медіа.

Аналіз відкритого питання щодо труднощів, які виникають у представників(-ць) судової влади у висвітленні судової тематики показує, що проблеми мають комплексний характер і представники(-ці) судової влади їх вбачають у самій судовій владі (40 %), медіа (25 %), суспільстві (9 %), юридичних обмеженнях (5 %), подіях війни (4 %). Позитивний сигнал, що 5 % вказують, що труднощів немає. Це підтверджує, що є локально сформовані якісні робочі взаємини між судами та медіа, існують «точки успіху», які можна масштабувати.

Так, респонденти(-ки) зазначають що у судах брак професійних кадрів і відсутність спеціалізованих пресекретарів(-ок), перевантаження й брак часу, низькі зарплати працівників(-ць), які виконують комунікаційні функції, відсутність координації між судами та єдиного комунікаційного центру судової влади, обмежена участь суддів у комунікації. У роботі медіа знову підкреслюють викривлення або неточності в матеріалах, фокус на «негативних», конфліктних та резонансних темах, брак судової спеціалізації й базових правових знань, відсутність інтересу до позиції суду, випадки тиску через медійні кампанії. У суспільства загалом слабкий інтерес до конструктивної судової тематики, високий запит на резонанс, скандали та «хайп», низька правова грамотність населення, загальна недовіра до судової влади. За останні роки додалися й фактори війни, що проявляються у безпекових питаннях, чутливості теми воєнних злочинів та загалом справ, пов'язаних з подіями війни.

Зміни у висвітленні судової тематики протягом останніх 4 років

Представники(-ці) судової влади зауважили, що за останні 4 роки, тобто період воєнного стану, щодо висвітлення судової тематики зміни відбулися і вони загалом позитивні, але нерівномірні, більше точкові, а не системні. 68 % вважають, що є позитивні зміни у висвітленні судової тематики. Зміни стосуються як медіа (краща взаємодія, більше аналітики), так і самих судів (активніша комунікація, присутність у соцмережах). Однак 29 % не бачать покращень через системні проблеми: кадровий голод, брак ресурсів, відсутність єдиної стратегії. Під час війни значно зросли вимоги до безпеки, обмежень у публічності, чутливості інформації.

Результати запитань щодо підвищення компетентностей розвитку партнерства «суди – медіа» свідчать про сильний і системний запит з боку судової влади на:

- Регулярну платформу для діалогу з медіа.
- Професійне навчання та стандартизацію комунікацій.
- Інструменти, технічну й методичну підтримку у висвітленні судових процесів.
- Побудову партнерських відносин із журналістськими спільнотами.
- Переосмислення балансу між відкритістю, безпекою та правовими рамками.

Ці результати підтверджують, що проєкт «Діалог між медіа та судовою владою для підвищення прозорості правосуддя» не лише відповідає реальним потребам аудиторій, але й працює в точці найбільшої системної вразливості — там, де формується довіра, прозорість і доступність правосуддя для суспільства.

Теми / питання, важливі для спільного обговорення між представниками(-цями) медіа та судової влади

У відповіді на запитання «Які теми / питання для Вас є важливими для спільного обговорення між представниками(-цями) медіа та судової влади?» можна відстежити запит на змістовні теми для обговорення і ці пріоритети відображають ключові виклики системи. Відповіді респондентів(-ок) показують виразний запит на професійний і етичний діалог між судами та медіа. Найчастіше згадувані теми можна звести до п'яти тематичних блоків:

1. Підвищення довіри та авторитету судової влади
 - формування іміджу судді;
 - зрозумілість мови суду та комунікацій;
 - протидія негативним стереотипам.
2. Якість журналістського висвітлення
 - протидія дезінформації;
 - стандарти подачі судової інформації;
 - питання «громадського вироку» та медійного тиску.
3. Етичні та юридичні межі комунікації
 - презумпція невинуватості;
 - чутливі теми;
 - персональні дані та безпека інформації.
4. Особливості комунікації в умовах війни
 - воєнні злочини;
 - безпекові обмеження;
 - баланс між відкритістю та безпекою.
5. Цифровізація та модернізація комунікацій
 - робота з онлайн-ресурсами;
 - взаємодія в соцмережах;
 - трансляції судових засідань.

Потреба в таких темах свідчить про те, що комунікація між судами і медіа розвивається, але потребує підтримки та спільної роботи над якісним висвітленням судової тематики з врахуванням поточних викликів та формування сталих, але адаптивних практик.

Результати опитування представників(-ць) медіа

В опитуванні взяли участь 59 респондентів(-ок) із 22 областей України, окрім Луганської і Тернопільської, та кількох країн за кордоном. Переважну більшість учасників(-ць) становлять журналісти(-ки) — 81 %, які представляють насамперед регіональні (54 %) та онлайн-медіа (42 %), проте вибірка також охоплює редакторів(-ок), медіаюристів(-ок), представників(-ць) громадських організацій та інших фахівців і фахівчинь, дотичних до медіасфери.

Складнощі у висвітленні судової тематики в поточний період на думку медіа

Журналісти(-ки) насамперед стикаються з обмеженням доступу до судових засідань, неповною або запізнілою інформацією про слухання, труднощами у доступі до матеріалів справ та дат судових процесів. Часто трапляються випадки, коли відкриті засідання фактично виявляються недоступними, а коментарі від суддів, прокурорів(-ок) чи прессекретарів(-ок) не надаються або надаються неоперативно.

Додатковими бар'єрами також є бюрократизація процесів: часті перенесення засідань, нестача пояснень причин затягування справ або повна відсутність публічної інформації про зміни в графіках.

Журналісти(-ки) зауважують і структурні проблеми: нерівномірність роботи прес-служб (від якісної взаємодії в одних судах до повної відсутності комунікації в інших), технічні бар'єри (обмежені або неякісні онлайн-трансляції, проблеми з реєстрами), складність юридичної мови, а також вплив воєнних умов і безпекових ризиків у регіонах. Навіть ті, хто висвітлює судові процеси регулярно, констатують, що доступ і комунікація значною мірою залежать від конкретного суду або окремих суддів, а не від системної практики.

Загалом медіа бачать головну складність не у відсутності інформації як такої, а у відсутності стабільного, передбачуваного та рівного доступу до неї.

Зміни у висвітленні судової тематики протягом останніх 4 років

Попри значні виклики, медіа свідчать про реальний прогрес у відкритості судової системи. За останні роки журналісти(-ки) помітили більше готовності судів комунікувати, появу нових або більш професійних пресекретарів(-ок). А також тенденцію до зростання кількості відкритих засідань, у тому числі тих, де раніше доступ був сильно обмежений.

Окремо наголошується на появі або покращенні електронних інструментів — судових сервісів, онлайн-кабінетів, доступності інформації на сайтах судів. Медіа зазначають, що суди стали загалом більш помітними у публічному просторі, а взаємодія в окремих судах стала значно оперативнішою та професійнішою, ніж раніше.

Втім, приблизно п'ята частина респондентів(-ок) не бачить позитивних змін і продовжує сприймати систему як закриту та непередбачувану. Але навіть ці відповіді свідчать про важливість саме комунікаційної складової: позитивні зміни там, де вони є, пов'язані передусім із якістю комунікації, а не змінами у процедурних або технічних процесах.

Оцінка медіа ефективності роботи комунікаційних команд судів

Оцінювання ефективності комунікаційних команд судів за шкалою від 1 до 10 дає середній показник близько 5,7 — тобто журналісти(-ки) оцінюють їхню роботу радше як помірно ефективну, але з великими відмінностями між судами. Найчастіше трапляються оцінки 5 та 8, що свідчить про суттєву неоднорідність досвіду: для одних журналістів(-ок) комунікація працює прийнятно, для інших — на рівні «задовільно».

Важливо, що значна частина респондентів(-ок) взагалі не має досвіду взаємодії з пресслужбами. Інші діляться як позитивними, так і негативними прикладами: від якісної роботи окремих пресекретарів(-ок) до «повної закритості», від професійної допомоги до випадків, коли журналістам(-кам) доводилося звертатися до суддів напряду, оминаючи комунікаційників(-ць), бо ті не реагували. Це може свідчити про неоднорідність системи комунікації: там, де пресслужби працюють, вони відіграють ключову роль у налагодженні взаємодії; там, де їх немає або вони перевантажені, виникає вакуум комунікації, який сприймається медіа як «закритість судової влади».

Теми / питання, важливі для спільного обговорення між представниками(-цями) медіа та судової влади

Медіа демонструють високу готовність до діалогу із судовою владою, але цей діалог має чітко окреслені пріоритети. Насамперед журналісти(-ки) прагнуть обговорювати питання відкритості судів і доступу до інформації: від реальної доступності відкритих засідань до прозорості в резонансних справах, від стабільної практики онлайн-трансляцій до якісного й зрозумілого оприлюднення рішень.

Другим ключовим напрямом є налагодження системної комунікації: визначення відповідальних осіб у судах, чіткі процедури отримання коментарів, покращення роботи пресслужб, створення зрозумілих регламентів. Журналісти(-ки) хочуть, щоб взаємодія зі судами була не винятком, а стандартом, і щоб судді мали мотивацію та навички працювати з медіа.

Важлива також сфера якості висвітлення судових процесів: журналісти(-ки) прагнуть обговорювати межу між суспільним інтересом і приватністю, етичні стандарти, доступність юридичної мови, зрозуміле пояснення рішень.

Окрема тема — системні питання правосуддя: воєнні злочини, корупція, затягування процесів, довіра до судової влади. Такий акцент свідчить про суспільний запит на прозоре та підзвітне правосуддя, і, вірогідно, про готовність журналістів(-ок) бути партнерами(-ками) у його висвітленні.

ВИСНОВКИ

1. Взаємодія між судами та медіа нерівномірна й часто залежить від людського фактора

Досвід співпраці дуже різниться між судами і журналістами(-ками). Є приклади ефективної взаємодії, але часто вона базується не на стандартизованих процесах, а на індивідуальній активності пресекретарів(-ок), суддів або журналістів(-ок). Це створює відчуття випадковості та непередбачуваності доступу до інформації з боку медіа, а з боку судів — перевантаження та брак системної підтримки.

Таким чином, взаємодія між судами та медіа потребує системної підтримки, бо наразі вона значною мірою залежить від окремих людей, доступності ресурсів і локальних практик, що призводить до нерівних умов для сторін.

2. Обидві професійні групи відзначають проблему браку ресурсів

Суди найчастіше говорять про нестачу кадрів, перевантаження, низькі зарплати комунікаційників(-ць), відсутність єдиного центру комунікацій, технічні обмеження. Медіа ж акцентують на браку рівного доступу до судових засідань, нестачі оперативної інформації та технічних проблемах з онлайн-інструментами судової влади.

3. Низький рівень правової обізнаності журналістів(-ок) — одна з важливих викликів, створює напругу і взаємне нерозуміння

Суди вказують на недостатнє розуміння базових процедур, викривлення інформації, фокус на скандалах та резонансі, і це для них — найбільша складність. Медіа, своєю чергою, вбачають велику складність у незрозумілих юридичних формулюваннях, нестачі пояснень, закритості або формальності коментарів судів.

4. Є взаємний запит на стандартизацію комунікації та професійні правила взаємодії

Суди хочуть отримати стандарти, методичні матеріали, чіткі процедури, механізми роботи із запитом. Медіа очікують прозорості, прогнозованості, зрозумілих правил доступу та оперативної комунікації.

5. Обидві групи визнають, що останні роки принесли прогрес, але зміни нерівномірні

І суди, і медіа відзначають покращення: більше професійних пресекретарів(-ок), активніша присутність судів у соцмережах, покращення електронних сервісів.

Однак цей прогрес відбувається «точково», а не системно, тому загальний рівень задоволення залишається середнім.

6. Воєнний стан вплинув на практики комунікації

Запровадження воєнного стану та безпекові ризики призвели до:

- обмежень у відкритості засідань,
- підвищення запиту на додаткову інформацію та навчання щодо висвітлення чутливих тем, зокрема щодо воєнних злочинів,
- додаткових правових і безпекових рамок.

Обидві сторони визнають потребу у виваженому балансі між відкритістю та безпекою.

7. Є потужний запит на діалог як постійний формат

Це свідчить про потребу регулярної платформи, а не разових зустрічей.

8. Обидві сторони висловлюють запит на навчання, методичну допомогу та інституційне посилення комунікацій

Як суди, так і журналісти(-ки) проявляють значний інтерес до регулярної співпраці та професійного обміну.

Серед представників(-ць) судової влади 40 % обирають онлайн-формат діалогових зустрічей, 26 % — офлайн, і ще 26 % підтримують змішаний формат, що свідчить про високу готовність долучатися до спільних подій у різних форматах.

Серед журналістів(-ок) запит ще більший: 73 % хочуть брати участь в онлайн-зустрічах і 67 % — в офлайн-заходах. Медіа наголошують, що діалогові зустрічі потрібні їм не формально, а як реальна можливість налагодити пряму комунікацію із судами, підвищити якість доступу до інформації та розуміння судових процесів. Це створює основу для формування сталої мережі взаємодії між представниками(-цями) судової влади та медіаспільнотою.

Водночас обидві сторони мають виразний і структурований запит на навчання та посилення компетентностей.

РЕКОМЕНДАЦІЇ

1. Для судової влади

- **Інституційно посилити комунікаційні команди судів:** забезпечити окрему посаду пресекретаря(-ки) суду, не покладаючи обов'язків на інших співробітників(-ць), систематизувати функції, оновити спільні стандарти роботи, передбачити певну гнучкість у співпраці суду як установи-роботодавця і спеціаліста(-ки) комунікаційника(-ці), забезпечити конкурентну заробітну плату для співробітників(-ць) суду, які входять до комунікаційної команди суду.
- **З метою забезпечити права на відкриті слухання, доступності судів, продовжити позитивну практику транслявання судових засідань у суспільно важливих, резонансних справах технічними засобами судів до мережі Інтернет (YouTube-каналу «Судова влада України»),** зокрема за ініціативою суду. Поширювати інформацію про можливість трансляції судових процесів технічними засобами судів на інформаційних майданчиках суду (приміщення судів, вебсайт, соціальні мережі), під час прямих контактів та за допомогою медіа. Варто зазначити, що представники(-ці) медіа також є однією з цільових аудиторій цієї інформації, адже можуть ініціювати судові трансляції технічними засобами судів. Забезпечити навчання для працівників(-ць) судів щодо організації та проведення трансляцій судових засідань технічними засобами судів.
- **Підвищити технічну спроможність судів, зокрема до онлайн-трансляцій.**
- **Розширити практики присутності у соцмережах,** використовуючи просту мову та проактивні формати.

2. Для медіа

- **Розвивати підготовку журналістів(-ок) у сфері судової журналістики,** зокрема включаючи правові основи судочинства, етику висвітлення, роботу з документами та рішеннями.
- **Поглибити співпрацю з судовою владою,** в першу чергу з комунікаційними командами судів, дотримуючись професійних стандартів, балансу думок та точності.

3. Для спільної роботи судів і медіа

- Створити постійну платформу діалогу, яка б допомагала обговорювати чутливі теми, процедури відкритості, стандарти роботи.
- Проводити спільні навчання, наприклад, щодо:
 - презумпції невинуватості;
 - роботи з чутливими темами, зокрема щодо висвітлення судових процесів, пов'язаних з подіями війни, гендерго зумовленим насильством та ін.;
 - роботи з різними джерелами інформації про роботу суду та судові процеси, зокрема, судовими реєстрами;
 - фіксації судових засідань та їх трансляції, проведення судового моніторингу;
 - поширення інформації про судові процеси для запобігання порушення прав учасників судових процесів;
 - дотримання етичних стандартів у висвітленні діяльності судової влади;
 - протидії дезінформації;
 - цифрової комунікації та ін.

4. Для донорів

- **Продовжити та розширити програму діалогів, акцентуючи на довгостроковості та сталій взаємодії.**
- **Підтримати інституційний розвиток комунікаційних команд судів.**
- **Інвестувати в підготовку судових журналістів(-ок) та сприяти розвитку судової журналістики в цілому.**
- **Підтримати розвиток технічних можливостей судів, включно з онлайн-трансляціями.**

МЕТОДОЛОГІЯ

«Опитування щодо комунікаційних та діалогових потреб представників(-ць) медіа та судів» проводилось ГО «Вектор прав людини» в межах проєкту «Діалог між медіа та судовою владою для підвищення прозорості правосуддя» за підтримки CEELI Institute, Прага.

ПАРТНЕРИ опитування та проєкту «Діалог між медіа та судовою владою для підвищення прозорості правосуддя»:

Рада суддів України (РСУ) — у період між з'їздами суддів України є вищим органом суддівського самоврядування. РСУ організовує виконання рішень з'їзду суддів України та контроль за їх виконанням, а також вирішує питання про скликання з'їзду суддів України.

Громадська організація «Вектор прав людини» від початку своєї роботи активно співпрацює з РСУ задля розвитку судових комунікацій, забезпечення принципу гласності і відкритості правосуддя та захисту права на справедливий суд. Така діяльність, зокрема, здійснюється на підставі меморандуму про співпрацю між Радою суддів України та ГО «Вектор прав людини» від 29.11.2016 року.

Національна спілка журналістів України (НСЖУ), згідно з її Статутом, є національною всеукраїнською творчою спілкою, що об'єднує журналістів(-ок) та інших працівників(-ць) засобів масової інформації, які професійно займаються журналістською, публіцистичною діяльністю. Спілка є суб'єктом творчої діяльності, незалежною громадською неприбутковою позапартійною організацією.

ГО «Вектор прав людини» розвиває плідну співпрацю з НСЖУ вже тривалий час, зокрема, з моменту започаткування Конкурсу журналістських робіт «Суд людською мовою» у 2019 році.

Ми щиро вдячні партнерам за активну співпрацю та внесок у висвітлення судової тематики в інформаційному просторі України та за її межами.

МЕТА опитування: виявити та проаналізувати потреби представників(-ць) медіа і судової влади в комунікації та діалозі.

Завдяки отриманим результатам команда ГО «Вектор прав людини» та проєкту «Діалог між медіа та судовою владою для підвищення прозорості правосуддя» розроблятиме та впроваджуватиме серію діалогових заходів між судами та журналістами(-ками) (онлайн і офлайн), менторську та стипендійну програму для представників(-ць) медіа, формуватиме платформу для обміну досвідом та пошуку спільних рішень щодо висвітлення судових процесів. Тож важливим є визначити наявні проблеми в комунікації між судовою владою та медіа, окреслити пріоритетні теми для обговорення та сфери, що потребують подальшого уточнення або нарощування потенціалу.

Строки проведення опитування:
від 11 до 22 вересня 2025 року.

Опитувальники

Для отримання відповідей від медіа та судової влади підготовлено дві окремі анкети, які дещо різнилися запитаннями з урахуванням специфіки діяльності кожної з інституцій.

Табл. 1 Опитувальники для представників(-ць) судової влади та медіа

Опитувальник для представників(-ць) судової влади ³	Опитувальник для представників(-ць) медіа ⁴
Розділи:	
1. Загальна інформація	1. Загальна інформація
2. Досвід взаємодії з медіа	2. Досвід висвітлення судової тематики
3. Ефективність, виклики та бар'єри	3. Взаємодія із судовою владою
4. Потреби та очікування	4. Потреби та очікування

Способи поширення інформації про опитування

Запрошення взяти участь у опитуванні поширювала ГО «Вектор прав людини» на власних інформаційних майданчиках, як-от сайт, сторінки в соціальних мережах, направляла звернення до Ради суддів України, Вищої ради правосуддя, до судів апеляційної ланки та першої інстанції, у мейл-розсилці учасників(-ць) заходів ГО «Вектор прав людини». Також взяти участь в опитуванні запрошували партнери проєкту Рада суддів України та Національна спілка журналістів як на своїх інформаційних майданчиках, так і в мейл-розсилках.

Тож, сподіваємося, представники(-ці) як медіа, так і судової спільноти мали можливість повною мірою отримати інформацію про опитування.

³ <https://forms.gle/DL8bmbPZyWNYyMqW6>

⁴ <https://forms.gle/YanmU5Mhi7UTyxkKA>

РЕЗУЛЬТАТИ ОПИТУВАННЯ ПРЕДСТАВНИКІВ(-ЦЬ) СУДОВОЇ ВЛАДИ

РЕЗУЛЬТАТИ ОПИТУВАННЯ ПРЕДСТАВНИКІВ(-ЦЬ) СУДОВОЇ ВЛАДИ

Валерія Рибак
директорка ГО «Вектор прав людини»,
експертка з судового моніторингу ОБСЄ

Загальна інформація про респондентів(-ок)

Регіональне охоплення

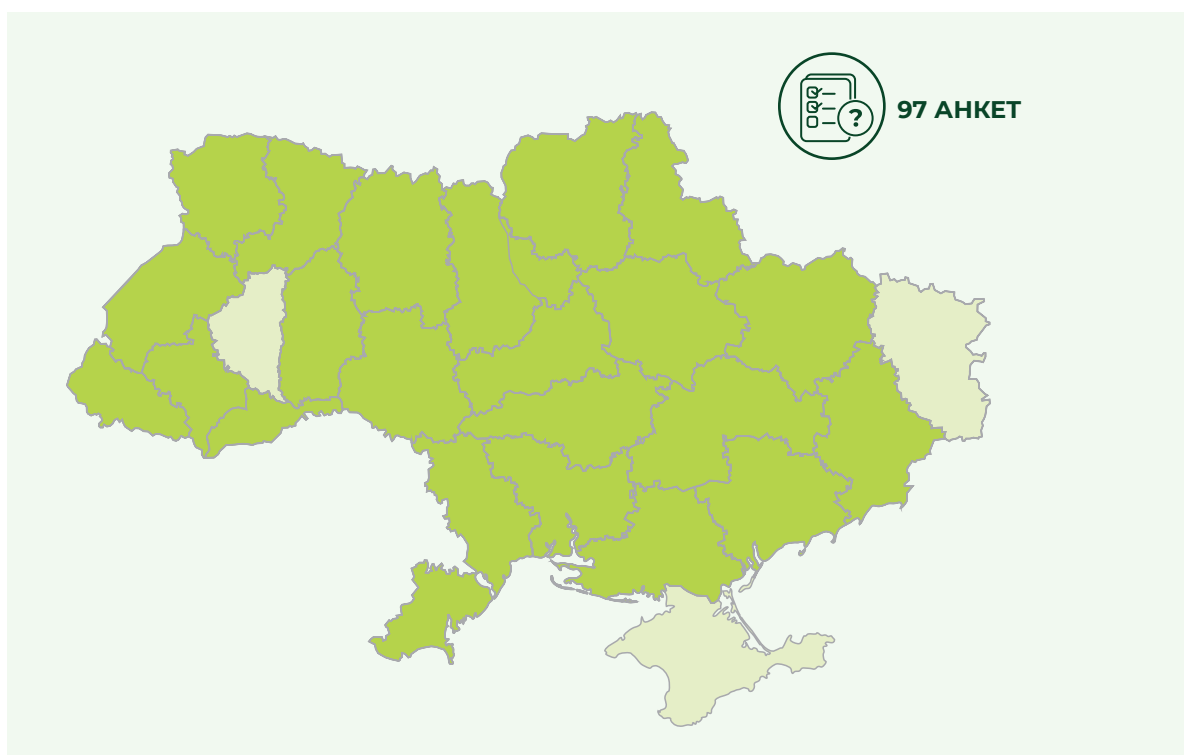
В опитуванні взяли участь респонденти(-ки), як проживають і представляють суди м. Києва та переважної більшості областей України — 22, окрім Луганської і Тернопільської областей.

Респонденти(-ки) представляють адміністративні, господарські та загальні суди:

- місцеві суди — 77 анкет (79 %),
- апеляційні суди — 19 анкет (20 %).

Також участь у опитуванні взяла Рада суддів України (одна анкета — 1 %).

Загалом у публікації аналізуються 97 анкет унікальних респондентів(-ок).

Немає судів, у яких зовсім не потрібна комунікаційна діяльність. У кожному із судів різних ланок і видів розглядаються судові справи, які можуть впливати як на долю конкретної людини, так і загалом на громаду, українське суспільство, тож, дуже важливим є висвітлення і судових справ, і діяльності суду загалом.

Тому до опитування були запрошені представники(-ці) судів усіх ланок та видів, і ми раді, що велика кількість з них відгукнулися та поділилися своїм досвідом і баченням.

Посади респондентів(-ок)

82 респонденти(-ки) (85 %), які представляють суди, зазначили свої посади.

Представники(-ці) апарату суду: 48 осіб — 59 % від тих, які зазначили свої посади (керівники(-ці) апарату, їхні заступники(-ці), пресекретарі(-ки), помічники(-ці) суддів, секретарів судових засідань, діловоди(-ки) та ін.)

Судді: 34 особи — 41 % — з них троє повідомили, що вони є головами судів, та семеро, що є суддями-спікерами.

З респондентів(-ок), які визначили свої посади, до комунікаційної команди входять 70 (85 %) людей, не входять — 12 (15 %).

Загалом з усіх відповідей до комунікаційних команд судів себе віднесли 82 (85 %) респонденти(-ки) та не визначають себе їхньою частиною — 14 (14 %). Також ми отримали одну відповідь від представниці пресслужби Ради суддів України.

Протягом багатьох років ГО «Вектор прав людини» досліджує судові комунікації та сприяє їх ефективному розвитку. Упродовж поточного десятиліття представники(-ці) судової влади поступово усвідомлювали необхідність і важливість судових комунікацій, варто зазначити, що цей процес триває й досі, але вже зі значним прогресом. Також відбувалося формування поняття «комунікаційна команда суду» та її складу. У належній та ефективній комунікаційній діяльності суду важливу роль відіграє забезпечення — як матеріально-технічне, так і кадрове. **Комунікаційна команда суду** охоплює значно більше посадових обов'язків, ніж пресслужба, і станом на сьогодні сформувалася думка, що до неї переважно входить:

- **голова суду**, який/яка відповідно до ЗУ «Про судоустрій і статус суддів» представляє суд як орган державної влади у зносинах з іншими органами державної влади, органами місцевого самоврядування, фізичними та юридичними особами та здійснює ряд менеджерських, адміністративних функцій щодо апарату суду та інших представників(-ць) суду, діяльності суду в цілому, що впливає на комунікаційну діяльність суду.
- **Пресекретар(-ка)**. Посаду пресекретаря(-ки) в Україні введено ще у 2013 році. Наказом Державної судової адміністрації України 06.11.2013 №145 затверджено типову посадову інструкцію головного спеціаліста із забезпечення зв'язків із засобами масової інформації (прес-секретаря). Відтоді в судах реалізовувалася різна практика введення цієї посади, формування

сфери повноважень та закріплення їх нормативними документами. У судах діяльність пресекретаря(-ки) може охоплювати обов'язки від наповнення офіційного сайту суду і аж до повної організації і здійснення всієї комунікаційної роботи.

- **Судді-спікери(-ки).** Розвиток цього інституту і фактичний процес обрання суддів-спікерів(-ок) у судах розпочато після схвалення рекомендацій Міжнародної конференції «Зміцнення довіри до судової влади через покращення взаємної комунікації», рішенням Ради суддів України від 12 березня 2015 року № 14. Відповідно у судах прийняті положення про діяльність суддів-спікерів(-ок), згідно з якими це найчастіше уповноважений зборами суддів суддя, який/яка забезпечує ефективну системну взаємодію суду з медіа та громадськістю, а також висвітлює офіційну позицію від імені суду стосовно ухвалених судових рішень та подій, що відбуваються в суді, інформує громадськість про характер, обсяг, обмеження та труднощі в роботі суду. Суддя-спікер(-ка), виконуючи комунікаційну функцію, співпрацює з головою суду та пресекретарем(-кою) суду і є підзвітний/підзвітна зборам суддів.
- **Керівник(-ця) апарату суду.** З роками сформувалася практика, коли фактично керівник(-ця) апарату суду або його/її заступник(-ця) беруть активну участь у організації і часто здійсненні комунікаційної діяльності у суді. Перш за все пресекретар(-ка) суду входить до апарату суду і може підпорядковуватися їм (якщо тільки вони не суміщають ці посади), а також загалом значною мірою відповідальні за організацію роботи суду, а відтак і комунікаційної діяльності суду.

З 2017 по 2021 роки ГО «Вектор прав людини» щорічно проводила дослідження «Медіавідкритість судів України», завдяки яким ви можете як відстежити розвиток комунікаційної діяльності судів загалом, так і заглибитися в питання формування комунікаційних команд судів, пресслужб судів та окремих посад у суді, які здійснюють цю важливу роботу.

Протягом усіх цих років основна рекомендація для органів судової влади та самоврядування, керівництва окремих судів щодо кадрового забезпечення полягала у тому, щоб «забезпечити окрему посаду пресекретаря(-ки) суду, зокрема не покладаючи обов'язків на інших співробітників(-ць)». Проте досі це залишається проблемним, невіршеним питанням.

Ми спостерігаємо розмаїття посад серед респондентів(-ок) поточного дослідження, оскільки загалом комунікаційна команда, як ми бачимо, складається з різних спеціалістів(-ок), і до того ж досі пресекретарі(-ки) судів переважно суміщають цю посаду зі своєю основною.

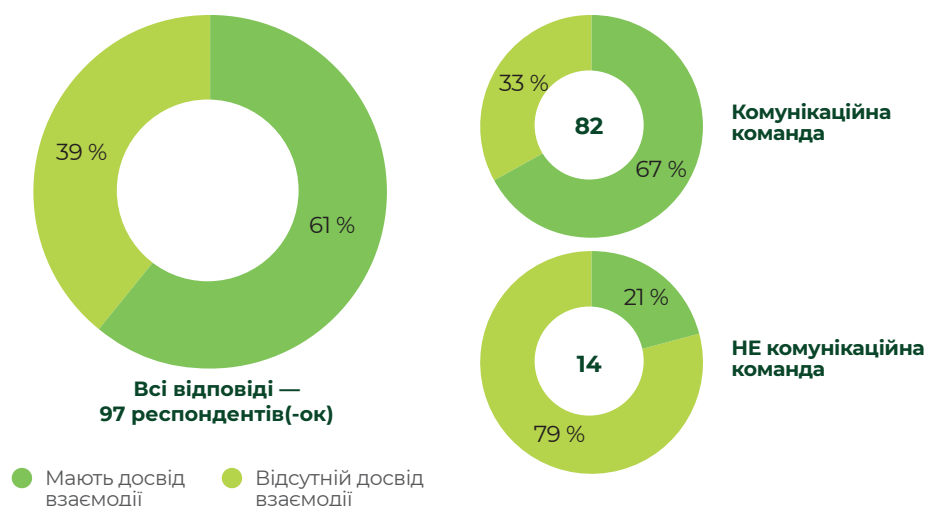
Досвід взаємодії з медіа

✓ Наявний досвід взаємодії судів та медіа

До участі в опитуванні долучилися судді та працівники(-ці) апарату суду з різним досвідом, понад половину яких (61%) уже мали певний досвід взаємодії з медіа. Примітним є те, що третина респондентів(-ок) (33 %), які ідентифікують себе як частину комунікаційної команди суду, не мали досвіду взаємодії з медіа. Та, відповідно, респонденти(-ки), які не входять до комунікаційної команди суду, у більшості випадків (79 %) також не мали такого досвіду.

Табл. 2 Чи маєте Ви досвід взаємодії з представниками(-цями) медіа?

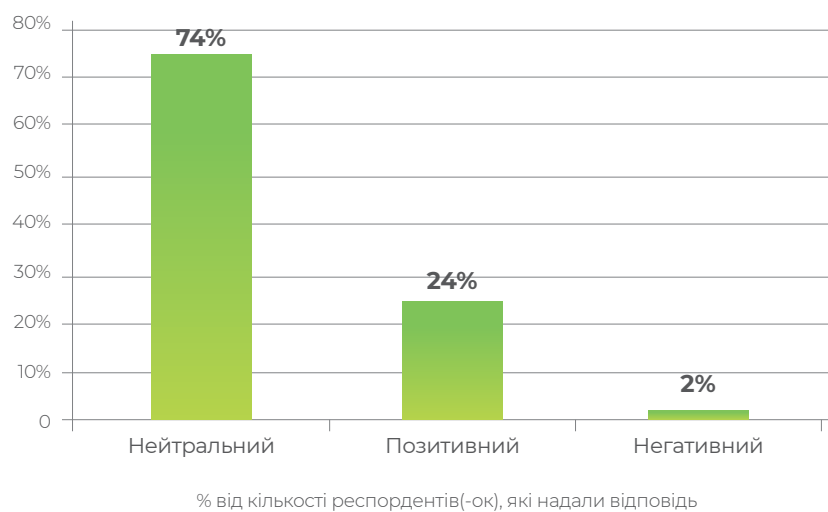
Група респондентів(-ок)	Так	Ні
Усі респонденти(-ки) (97)	59 (61 %)	38 (39 %)
У комунікаційній команді (82)	55 (67 %)	27 (33 %)
Не в комунікаційній команді (14)	3 (21 %)	11 (79 %)

Ми попросили описати свій досвід взаємодії з медіа: «Якщо Ви обрали «так», опишіть цей досвід, будь ласка (з якими медіа Ви мали досвід взаємодії, яким цей досвід був, чи змінився цей досвід за останні 4 роки)». 45 респондентів(-ок) описали свій досвід взаємодії з медіа, зокрема зазначаючи, у який спосіб, з якими видами чи конкретними медіа взаємодіяли, інколи додаючи інформацію про зміни, які помітили протягом останніх років. Ми проаналізували відповіді та, якщо відповідь не містила оцінок респондента(-ки) свого досвіду взаємодії, ми позначали такий досвід як нейтральний, якщо ж про це було зазначено, ми відносили це до позитивного чи негативного досвіду.

Табл. 3 Оцінка досвіду взаємодії з представниками(-цями) медіа

Оцінка досвіду	Кількість відповідей	% від кількості респондентів(-ок), які надали відповідь	% від загальної кількості відповідей	Визначення
Нейтральний	34	74 %	35 %	Описова відповідь без емоційного забарвлення чи прямого зазначення оцінки досвіду.
Позитивний	11	24 %	11 %	Респондент(-ка) позначив(-ла) свій досвід як позитивний.
Негативний	1	2 %	1 %	Респондент(-ка) позначив(-ла) свій досвід як негативний.

Наведемо цитати різного досвіду взаємодії судів та медіа.

Нейтральний

- « Співпраця з журналісткою на постійній основі щодо запису подкастів на юридичну тематику. Подкаст «Градусник» — **суд першої інстанції, Луганська область.**
- « Співпрацюю з усіма, хто потребує інформації про діяльність апеляційного суду, в режимі 24/7» — **суд апеляційної інстанції, Рівненська область.**
- « Постійно взаємодію з місцевими ЗМІ (публікації матеріалів про діяльність суду, спростування недостовірної інформації, участь медіа в судових засіданнях, дні відкритих дверей тощо)» — **суд першої інстанції, Черкаська область.**
- « Я суддя-спікер суду, тому систематично спілкуюся з представниками медіа» — **суд апеляційної інстанції, Одеська область.**
- « 1. Розсилка пресрелізів новин, що опубліковані на офіційному вебсайті суду.
2. Комунікація зі ЗМІ під час їх присутності у судових засіданнях. 3. Надання коментарів представникам ЗМІ» — **суд апеляційної інстанції, Львівська область.**

Позитивний

- « Так. Мала досвід взаємодії з місцевими медіа. Це були інтерв'ю, коментарі та інформаційні матеріали. Досвід загалом позитивний» — **суд першої інстанції, Сумська область.**
- « Під час виконання обов'язків секретаря тендерного комітету надавав інтерв'ю місцевому телеканалу та місцевим друкованим / інтернет-виданням щодо процедур закупівель, які проводилися судом. Також, перебуваючи на посаді начальника канцелярії, дав інтерв'ю службі ТСН каналу 1+1 щодо значного навантаження суду справами. Досвід був позитивним. Не можу стверджувати про якість зміни в досвіді спілкування з представниками медіа. На мою думку, якість такого досвіду залежить від територіального рівня медіа та особистого ставлення представників медіа до виконання своїх обов'язків. Разом з тим, хочу повідомити що набутий мною досвід не містить випадків перекручування сказаних мною слів та / або фактів» — **суд першої інстанції, Рівненська область.**

Є випадки, де представники(-ці) судів говорять про труднощі в комунікаціях, проте, загалом визначають свій досвід як позитивний.

- « Журналісти 5 каналу, СТБ, 1+1, досвід загалом позитивний, але один із журналістів попросив суддю-спікера після офіційного коментаря зробити нарізку для сюжету, розмовляв неформально, а потім використав цю розмову в сюжеті, а не офіційний коментар по справі» — **суд першої інстанції, Львівська область.**
- « Суспільне Івано-Франківськ, Інформатор, Вікна Калуша, та інші. Комунікація відбувається двостороннім зв'язком, досвід нелегкий та досить цікавий» — **суд першої інстанції, Івано-Франківська область.**
- « Місцеві та регіональні медіа (телеканали, газети). Загалом досвід позитивний, хоча мало місце перекручування слів з метою створення ажіотажу для привернення уваги слухача» — **суд першої інстанції, Житомирська область.**

Негативний

- « Досвід спілкування з журналістами інтернет-видання обласного значення з приводу подій, що стосувалися суду, досвід негативний» — **суд першої інстанції, Черкаська область.**

У декількох відповідях представники(-ці) судової влади зазначили **різні зміни у взаємодії протягом останніх чотирьох років**, відзначивши, зокрема, її налагодженість, збільшення уваги медіа до суду, але разом з тим, що фокус уваги звузився до судових справ, пов'язаних з війною, та й загалом меншу активність взаємодії.

- « Мав досвід прямого ефіру на радіо Суспільне Чернігів. Також представники ЗМІ часто присутні в судових засіданнях (переважно Суспільне Чернігів). За останні 4 роки судових засідань, на яких присутні представники ЗМІ, стало більше» — **суд першої інстанції, Чернігівська область.**
- « Так, суд має досвід взаємодії з представниками медіа. Протягом останніх років ми співпрацювали як із загальносуспільними, так і з профільними медіа, зокрема з новинними агентствами, регіональними виданнями та спеціалізованими правовими порталами. Взаємодія включала надання офіційних коментарів, роз'яснень щодо судових рішень та доступ до публічних засідань суду. За останні 4 роки досвід взаємодії суттєво покращився» — **суд апеляційної інстанції, Одеська область.**

« З регіональними ЗМІ. Стало легше, оскільки процес взаємодії налагоджений вже » — **суд апеляційної інстанції, Львівська область.**

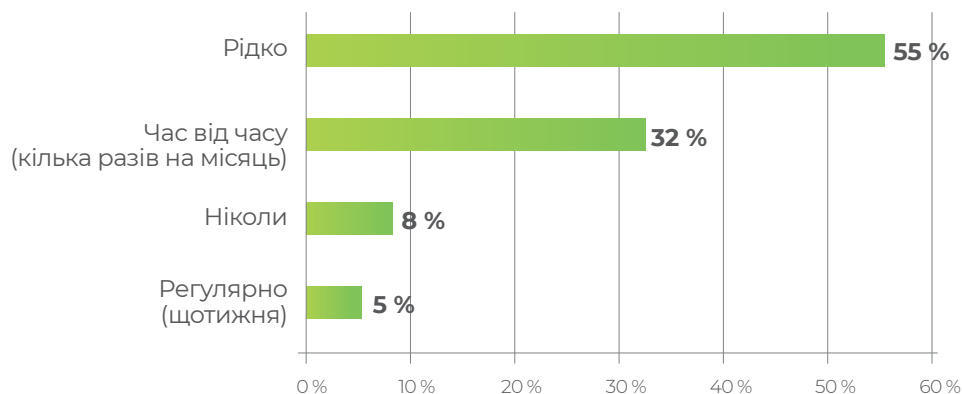
« Досвід взаємодії з регіональними та загальнонаціональними медіаресурсами («Судово-юридична газета», «Закон і Бізнес», «Pravo.Ua», «Вінниця. Info», «20 Хвилин. Вінниця», а також місцеві телеканали). За останні 4 роки співпраця зазнала змін — зокрема, регіональні медіа не мають значного фокусу уваги до судових процесів з різних правових питань, лише до злободенних, зокрема пов'язаних з військо-вими » — **суд апеляційної інстанції, Вінницька область.**

« Практично з усіма загальнонаціональними медіа. Досвід був позитивним, але за останні 2 роки комунікаційна співпраця значно сповільнилася » — **Рада суддів України.**

Представники(-ці) судів наводили різноманітні приклади комунікаційних активностей з медіа:

- Запис подкастів на юридичну тематику,
- Запис відеовідповіді на роз'яснення ухвали суду,
- Інтерв'ю із суддями, суддями-спікерами, головами судів та іншими представниками(-цями) судів,
- Надання відеокоментарів, зокрема суддями-спікерами, з приводу резонансних судових справ, окремих категорій судових справ, актуальних питань законодавства, судової практики під час воєнного стану, діяльності суду,
- Підготовка інформаційних матеріалів,
- Участь суддів та інших представників(-ць) комунікаційних команд судів у прямих ефірах, зокрема із запитаннями глядачів,
- Участь медіа в судових засіданнях,
- Надання судом відповіді на письмові запити та звернення медіа,
- Участь у радіоефірах та передачах,
- Спростування судом недостовірної інформації,
- Проведення судом днів відкритих дверей,
- Проведення судом прессніданків для медіа,
- Підготовка документів щодо співпраці з медіа,
- Неформальне спілкування з медіа,
- Підготовка та розсилка пресрелізів,
- Публікація актуальної інформації на сайті суду,
- Проведення пресконференцій.

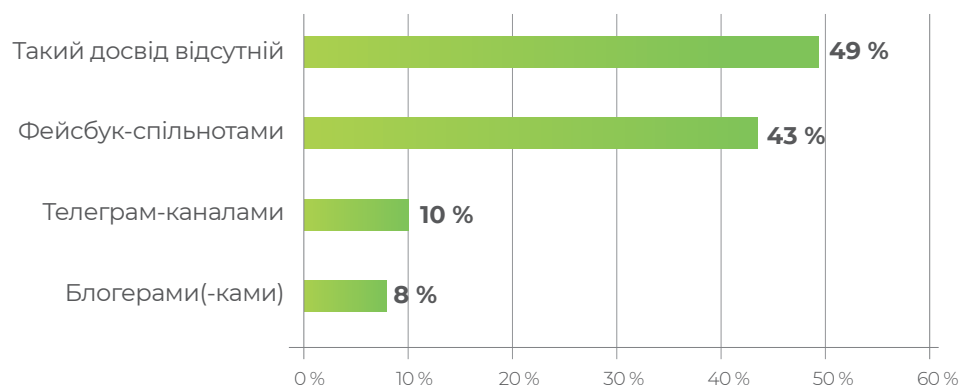
Більшість респондентів(-ок) (55 %) зазначили, що журналісти(-ки) рідко звертаються до суду, коли відповідали на запитання **«Як часто журналісти звертаються до Вашого суду по інформацію?»** (респонденти(-ки) могли обрати один варіант відповіді): регулярно (щотижня) — 5 (5 %); час від часу (кілька разів на місяць) — 31 (32 %); рідко — 53 (55 %); ніколи — 8 (8 %).

Останніми роками дедалі більшої популярності набирають соціальні мережі. Так, наприклад, дослідження, проведене «Інтерньюз-Україна», демонструє, що у 2025 році соціальні мережі продовжують бути основним джерелом новин для населення України. Ними користуються 86 % респондентів(-ок). При цьому для 37 % аудиторії соціальні платформи — єдине джерело.

Близько третини опитаних отримують інформацію через телебачення та інтернет-сайти, тоді як радіо та друковані медіа відіграють другорядну роль. Основним пристроєм для доступу до новин залишається смартфон.

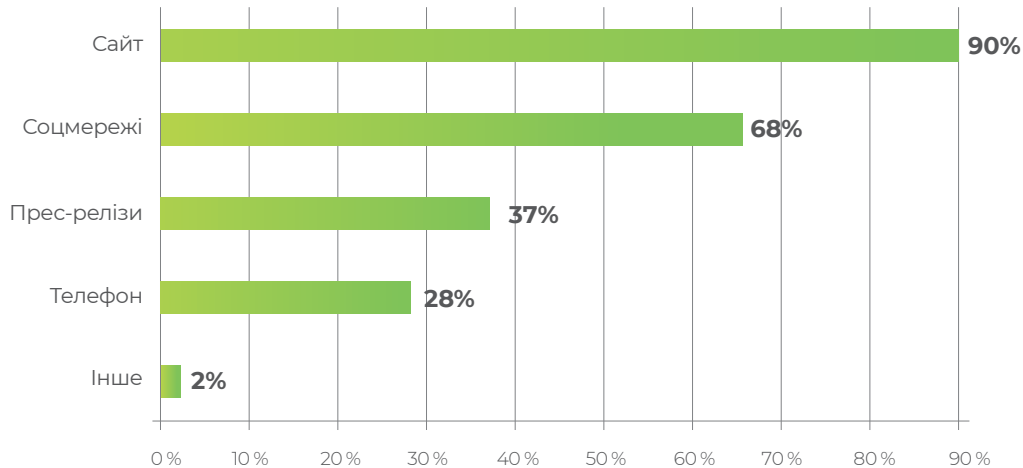
Тож у поточному дослідженні ми запитали представників(-ць) судів, чи релевантний для них досвід взаємодії з т.зв. новими медіа або медіа, які розміщують свої матеріали в першу чергу в соціальних мережах, запитавши **«Чи мали Ви досвід взаємодії з питань висвітлення судової тематики із:»** (респонденти(-ки) могли обрати кілька варіантів та/або варіант «Інше», додавши свій варіант): блогерами(-ками) (YouTube, подкасти, Instagram) — 8 (8 %); Телеграм-каналами — 10 (10 %); фейсбук-спільнотами — 42 (43 %); не мали такого досвіду — 47 (49 %); інше (з традиційними медіа) — 10 (10 %).

Для самих же судів основним каналом комунікації залишається сайт (90 %), водночас соцмережі виходять на друге місце (68 %).

✓ Канали комунікації судів

На запитання «Які основні канали комунікації Ви використовуєте?» (респонденти(-ки) могли обрати кілька варіантів та/або варіант «Інше», додавши свій варіант) отримано такі відповіді: прес-релізи — 36 (37 %); телефон — 27 (28 %); сайт — 87 (90 %); соцмережі — 66 (68 %); інше (розміщення матеріалів у приміщенні суду, спілкування у месенджерах) — 2 (2,1 %).

Суди активно почали створювати сторінки в соціальних мережах у 2017 році, що демонструє опитування ГО «Вектор прав людини» «Медіавідкритість судів України — 2017»⁵. Тоді 42 % опитаних відповіли, що вони вже мають сторінку в соціальних мережах (Facebook), а у 2020 році в соціальних мережах (різних) були присутні 72 % опитаних судів відповідно до опитування «Медіавідкритість судів України — 2020»⁶. І, як бачимо станом на сьогодні, дві третини опитаних у поточному дослідженні використовують цей канал комунікації. Звичайно, питання якості ведення сторінок у соціальних мережах потребує окремого дослідження.

✓ Механізм трансляцій судових засідань технічними засобами судів

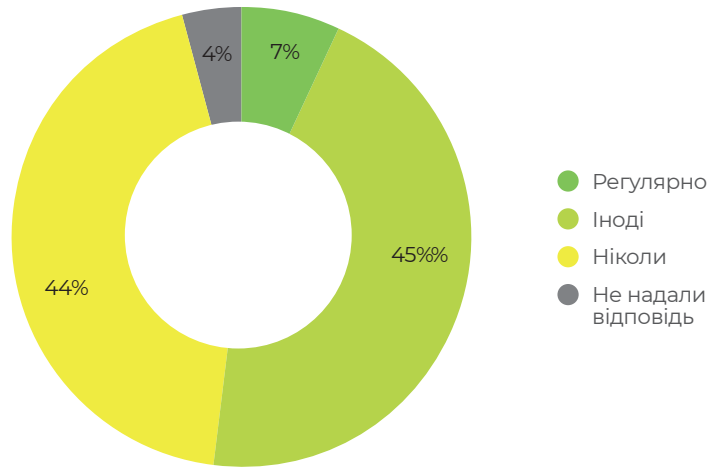
Одним з дуже важливих каналів отримання інформації медіа та громадськістю про судові процеси, а також ознакою відкритості судів є трансляції судових засідань технічними засобами судів на вебпортал «Судова влада України» та офіційний YouTube-канал «Судова влада України».

Поточне дослідження показує, що практично рівною мірою суди використовують іноді (44 %) чи регулярно (7 %) судові трансляції і не використовували ніколи (44 %).

5 Медіавідкритість судів України: результати всеукраїнського опитування працівників судів України, 2017 рік / Валерія Рибак / ГО «Вектор прав людини» — Київ, 2017 р. [стор. 16] Джерело: <https://hrvector.org/zviti/18-02-06-mediajustice>

6 Медіавідкритість судів України. Результати всеукраїнського опитування працівників і працівниць судів України, 2020 рік / В. Рибак, Н. Боярський; за ред. Давліканової О. — Київ: ГО «Вектор прав людини», Представництво Фонду імені Фрідріха Еберта в Україні, 2021 р. [стор. 47] Джерело: <https://hrvector.org/zviti/21-12-06-2020>

«Чи використовує Ваш суд можливість онлайн-трансляцій?» (респонденти(-ки) могли обрати один варіант відповіді): регулярно — 7 (7 %); іноді — 43 (44 %); ніколи — 43 (44 %); не надали відповіді — 4 (4 %).

За результатами опитування, більшість представників(-ць) судів вважають, що **збільшенню кількості онлайн-трансляцій судових засідань найбільше сприятиме** належне технічне забезпечення (58 %) та додатковий персонал (54 %). Водночас роз'яснення процедур проведення трансляцій також назвали значною потребою — 47 % респондентів(-ок).

Це свідчить про те, що питання не лише в технічній спроможності, а й у організаційній та кадровій — тобто суди потребують ресурсів, знань і відповідального персоналу для реалізації відкритості засідань через онлайн-трансляції.

«На Вашу думку, що може сприяти збільшенню кількості онлайн-трансляцій?» (респонденти(-ки) могли обрати кілька варіантів та/або варіант «Інше», додавши свій варіант): технічне забезпечення — 56 (58 %); роз'яснення процедур — 46 (47 %); додатковий персонал — 52 (54 %); інше — 12 (12 %); не відповіли — 3 (3 %).

У категорії «Інше» (12 відповідей) респонденти(-ки) звернули увагу на **контекстні та безпекові фактори**, що впливають на можливість проведення трансляцій. Серед зазначеного:

- Бажання судді або готовність до відкритості;
- Ризики безпеки судів, особливо у прифронтових регіонах;
- Нестабільність інтернету через близькість до зони бойових дій;
- Відсутність суспільного запиту на трансляції;
- Необхідність законодавчого врегулювання процедури.

Це демонструє, що навіть за технічної готовності суди вбачають контекстні бар'єри — правові, організаційні та безпекові.

Порівнявши відповіді респондентів(-ок), які зазначили, що у їхніх судах «Ніколи» не застосовували трансляції технічними засобами судів, з тими, де трансляції застосовують іноколи чи постійно, бачимо, що в судах, де трансляції ніколи не проводили, найбільшою потребою зазначається додатковий персонал (57 %) і технічне забезпечення (51 %). Суди, які проводять трансляції іноді, дещо частіше наголошують на технічних питаннях (58 %). А суди, які вже регулярно проводять трансляції, значно рідше вказують на будь-які потреби — що свідчить про сформовану практику та внутрішню спроможність.

Табл. 4 Що, на думку судів, може сприяти збільшенню кількості онлайн-трансляцій залежно від того, як часто вони використовують цей механізм.

Як часто суд використовує механізм судових трансляцій	Технічне забезпечення	Роз'яснення процедур	Додатковий персонал	Інше
Ніколи	24 (51 %)	22 (47 %)	27 (57 %)	5 (11 %)
Іноді	25 (58 %)	18 (42 %)	21 (49 %)	6 (14 %)
Регулярно	4 (57 %)	5 (71 %)	3 (43 %)	—

Наведемо деякі цитати респондентів(-ок).

- «*Організація трансляції не сприяє безпеці суду на прифронтовій території. Особливо що стосується воєнних злочинів*» — **суд першої інстанції, Сумська область (не мали досвіду проведення трансляцій).**
- «*Внаслідок того, що ми перебуваємо в зоні активних бойових дій, виникають періодичні технічні складнощі навіть з можливістю проводити відеоконференції (збої інтернет-зв'язку, погана якість звуку тощо)*» — **суд апеляційної інстанції, Херсонська область (іноді відбуваються трансляції технічними засобами судів).**
- «*Кількість трансляцій наразі відповідає потребі, більшість судових процесів не мають відповідного рівня суспільного значення*» — **суд першої інстанції, Полтавська область (іноді відбуваються трансляції технічними засобами судів).**

Запровадження та розвиток транслявання судових засідань технічними засобами судів — це важливий крок у розвитку права на відкриті судові слухання, забезпечення принципу гласності судового процесу. А також це яскравий приклад конструктивної співпраці громадянського суспільства та судової влади.

Як зазначається у **статті «Десятиліття трансляцій судових процесів українськими судами: від технічного експерименту до практики відкритості»⁷**, присвяченій десятиліттю цього важливого механізму, перша трансляція судового засідання у мережі YouTube відбулася 6 липня 2015 року у Святошинському районному суді м. Києва у справі про вбивства людей 20 лютого 2014 року під час Євромайдану. Цій події передували моніторинг судових процесів, численні обговорення між громадськістю, адвокатами, представниками судової влади, рідними та близькими потерпілих, а також медіа.

З червня, за місяць до історичної без перебільшення події, відбулася трансляція судового засідання в сусідні приміщення та Апеляційний суд Львівської області (зараз Львівський апеляційний суд).

Рушійною силою до забезпечення гласності судового процесу в такому форматі стало те, що потрапити на судові засідання сторонам у справі, представникам(-цям) медіа та громадськості через велику кількість охочих та відсутність достатньо великої судової зали, яка б вмістила усіх, було неможливо. На той час кількість учасників(-ць) у цій справі перевищувала 220 осіб.

⁷ Стаття «Десятиліття трансляцій судових процесів українськими судами: від технічного експерименту до практики відкритості», Наталя Мішук.
Джерело: <https://hrvector.org/podiyi/25-09-04-10years>

Фактично розгляд справи про вбивство людей на Євромайдані був не просто резонансною подією, а історичним процесом, який затверджував демократичні зміни в країні.

Важливо наголосити, що судові трансляції судових процесів передбачені чинним законодавством України. Так, наприклад, ч. 4 ст. 11 «Гласність і відкритість судового процесу» ЗУ «Про судову систему і статус суддів»⁸ визначає: «Трансляція судового засідання здійснюється з дозволу суду. Якщо всі учасники справи беруть участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції, здійснюється транслявання перебігу судового засідання в мережі Інтернет в обов'язковому порядку». Порядок, за яким суд організовує трансляцію, окреслено у листі ДСА України «Про можливість онлайн-трансляції судових засідань у справах, які мають значний суспільний інтерес» № 15-П450/23⁹. Це роз'яснення містить, зокрема, важливі технічні нюанси, які необхідно врахувати у разі звернення до суду з проханням організувати судову трансляцію, зокрема те, що для організації трансляції суд має звернутися до державних підприємств, які надають технічну підтримку судовій владі, за 3 робочі дні. Отже, це важливо врахувати і подати звернення до суду завчасно, щоб суд зміг підготуватися.

Таку трансляцію може ініціювати суд або мають звернутися сторони цього судового процесу, медіа, громадські об'єднання та громадяни. У зверненні важливо навести аргументацію, чому така трансляція необхідна, наприклад, це розгляд справи, яка є суспільно важливою і має бути висвітлена, а суд розташований у віддаленому районі, куди важко постійно приїжджати всеукраїнським та/або міжнародним медіа; для зниження градусу конфліктності у залі судових засідань, щоб усі дії присутніх були зафіксовані, тощо. Приклад шаблону можна подивитися на сайті ГО «Вектор прав людини»¹⁰.

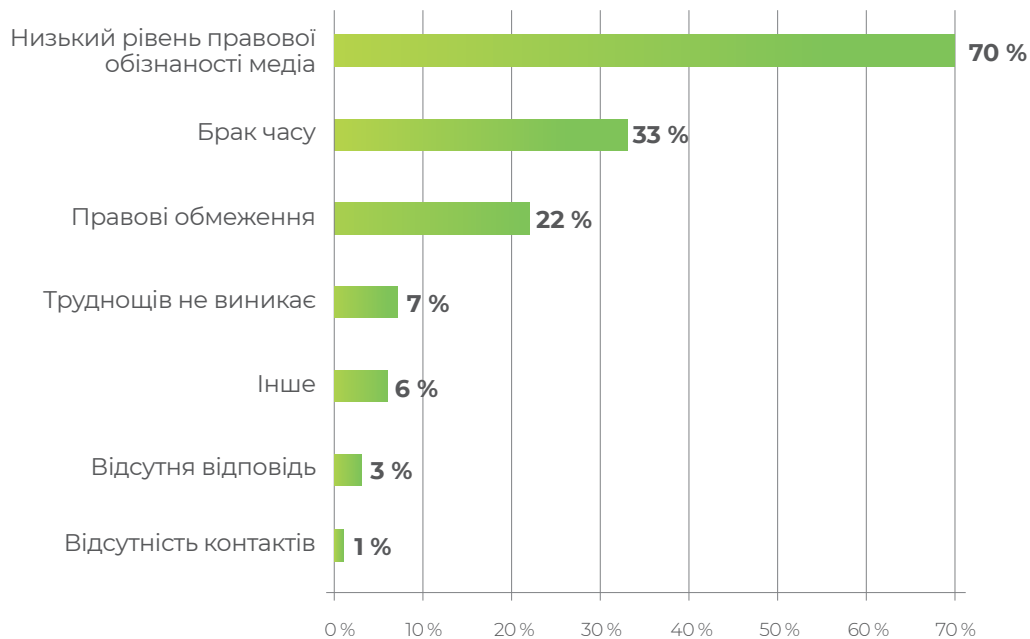
✓ **Труднощі, які найчастіше виникають у взаємодії з журналістами(-ками)**

Судова спільнота, відповідаючи на запитання **«Які труднощі найчастіше виникають у взаємодії з журналістами(-ками)?»** (респонденти(-ки) могли обрати кілька варіантів та/або варіант «Інше», додавши свій варіант), зазначила: низький рівень правової обізнаності медіа — 68 (70 %); брак часу — 32 (33 %); правові обмеження — 21 (22 %); відсутність контактів — 1 (1 %); інше — 6 (6 %) (наприклад, відсутність достатньої кількості кадрів у судах та швидкоплинність кадрів у медіа, спотворення інформації, судова тематика не є цікавою для медіа, бажання медіа висвітлювати тільки резонансні справи, медіа запрошує / комунікує тільки з однією зі сторін процесу); труднощів не виникає — 7 (7 %); відсутня відповідь — 3 (3 %)

8 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>

9 https://drive.google.com/file/d/19s6p07Ss8UaekZFVChUtC_kG4IFZz_HL/view

10 Стаття «Приклад шаблону звернення про трансляції відкритих судових засідань технічними засобами суду», Валерія Рибак. Джерело: <https://hrvector.org/podiyi/25-07-06-shabl>

Тож, для представників(-ць) судової влади найпроблемнішим є низький рівень обізнаності медіа в судовій тематиці (68 %). Це одна з найчастіше згадуваних труднощів і у відповідях на інші запитання, яка свідчить про дефіцит спеціалізованих знань серед журналістів(-ок), які висвітлюють правосуддя, і підкреслює необхідність продовжувати розвивати судову журналістику. Водночас варто пам'ятати про двосторонній рух і можливість поділитися професійними знаннями та досвідом для спільної роботи над якісним висвітленням судової тематики.

Представники(-ці) судів зазначають, що журналісти(-ки) іноді:

- Не розуміють базових принципів судочинства;
- Надають перевагу «резонансним» або емоційним сюжетам;
- Допускають викривлення інформації або власні інтерпретації судових рішень.

Такий контент, на їхню думку, часто формує негативну конотацію щодо роботи судів і підриває довіру суспільства до правосуддя.

Брак часу (32 %) — друга за кількістю відповідей складність. Це відображає високе навантаження на працівників(-ць) судів та обмежені можливості оперативно реагувати на медійні запити. Хоч, як ми зазначали вище, до комунікаційної команди може входити кілька людей, на практиці все може зводитися до двох або навіть одного фахівця(-чині), що ускладнює ефективну взаємодію. Про це свідчить не тільки поточне дослідження, а й щорічні опитування ГО «Вектор прав людини» «Медіавідкритість судів України», численні обговорення під час круглих столів, конференцій, тренінгів тощо.

Позитивним є те, що 7 % респондентів(-ок) зазначили, що труднощів не виникає, а проблеми, якщо й з'являються, вирішуються «у робочому порядку». Це свідчить про наявність налагоджених контактів між окремими судами та місцевими журналістами(-ками).

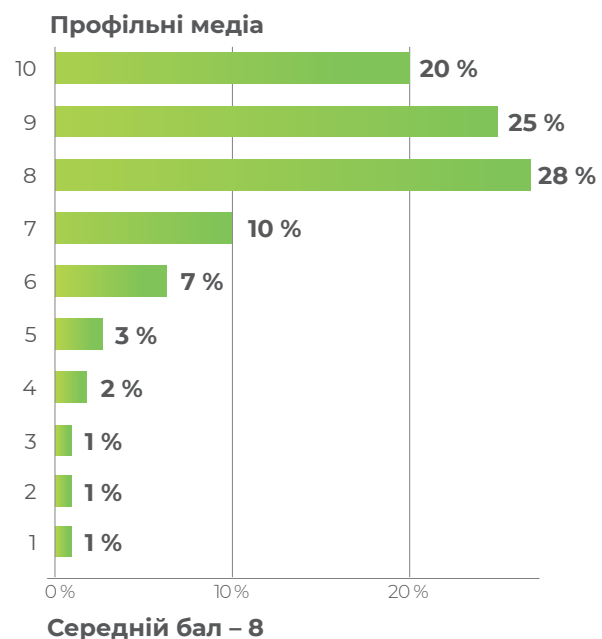
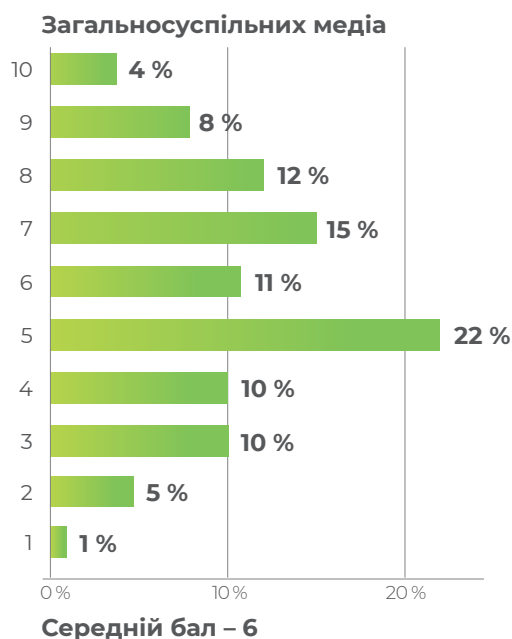
Наведемо приклади додаткових коментарів на це запитання:

- « Ризики перекручування інформації у ЗМІ» — **суд апеляційної інстанції, Чернігівська область.**
- « Відсутність у журналістів базових елементарних знань про правосуддя. Відсутність цікавості. Гонитва за хайпом не мотивує писати добрі новини про суд» — **суд першої інстанції, Полтавська область.**
- « Усі труднощі, які виникають у взаємодії з журналістами, вирішуються у робочому порядку» — **суд першої інстанції, Чернігівська область.**
- « 1) журналісти висвітлюють теми, в яких не достатньо обізнані 2) допускають виклад матеріалу у спосіб, який створює загальну негативну конотацію (додають посилання чи згадки про іншу подію чи новину, яка сприймається або була в цілому сприйнята у суспільстві негативно) 3) пов'язують судові рішення з політичною обстановкою чи історичним контекстом, допускаючи власне трактування. Крім того, поширеною є практика «підміни понять» (софістика) або неповний виклад фактів чи виклад їх без прив'язки до правового регулювання відповідних суспільних відносин» — **суд першої інстанції, Миколаївська область.**

В Україні судова тематика не є прерогативою для висвітлення окремих медіа, це суспільна тема, яка часто висвітлюється різними медіа, тож ми запропонували оцінити респондентам(-кам) якість матеріалів на судову тематику загальносуспільних медіа і спеціалізованих, на їхню думку, медіа.

☒ **Оцінка представників(-ць) судової влади якості висвітлення медіа судової тематики та якості роботи комунікаційних команд судів**

«Як Ви оцінюєте якість матеріалів загальносуспільних медіа на судову тематику?» (респонденти(-ки) могли обрати один варіант відповіді):

Середнє значення за шкалою становить приблизно 6 балів з 10, що свідчить про помірно позитивну оцінку, але із суттєвим потенціалом для підвищення якості матеріалів.

У відкритому запитанні, де ми попросили прокоментувати поставлені бали, представники(-ці) судів переважно зазначили проблеми, які вже озвучувалися вище, зокрема, в першу чергу про низький рівень правової обізнаності медіа (35 %), але також додали інші аспекти:

- Низький рівень правової обізнаності медіа (недостатнє розуміння процесів, юридичних аспектів, термінології) — 34 (35 %)
- Однобокість, відсутність балансу позицій сторін — 15 (15 %)
- Негативне або упереджене висвітлення судів — 14 (14 %)
- Поширення недостовірної, спотвореної або маніпулятивної інформації — 12 (12 %)
- Порушення журналістських стандартів, сенсаційність, хайп — 10 (10 %)
- Замовний або політизований характер матеріалів — 6 (6 %)
- Відсутність або неправильне подання позиції суду — 6 (6 %)
- Мала кількість публікацій, брак аналітики або глибини — 5 (5 %)
- Помилки у фактах, термінах, назвах судів — 4 (4 %)
- Брак суспільного інтересу / запиту на якісну судову журналістику — 3 (3 %)

Якщо ранжувати відповіді за групами балів, то можемо мати таку картину найчастіше згадуваних проблем:

Оцінки 1–4 (26 анкет, 27 %)

- Низький рівень правової обізнаності медіа;
- Однобокість, відсутність балансу;
- Негативне або маніпулятивне висвітлення судів;
- Порушення журналістських стандартів, сенсаційність, «хайп».

Характер відповідей: різко критичний; акценти — на викривленнях, браку етики, спотворенні змісту.

Оцінки 5–6 (32 анкети, 33 %)

- Низький рівень правової обізнаності медіа;
- Упередженість і недостовірність;
- Відсутність офіційної позиції судів;
- Замовність або політичний вплив;
- Брак аналітики, поверхове висвітлення теми.

Характер відповідей: більш стриманий — респонденти(-ки) визнають часткове покращення, але відзначають поверховість та нестачу професійності.

Оцінки 7–10 (39 анкет, 40 %)

- Усе ще низька обізнаність або поодинокі помилки;
- Необхідні глибший аналіз та більше роз'яснень для суспільства, нестача системності у висвітленні, фокус на резонансних справах.

Характер відповідей: загалом позитивний; визнають прогрес і зростання професійності, але бачать потребу в поглибленні та спеціалізації судової журналістики.

Наведемо приклади цитат із кожної групи балів.

1 бал

- « Дуже часто журналісти подають інформацію однобоко, не висвітлюючи позицію іншої сторони. Обрані журналістами заголовки не відповідають змісту статті чи публікації. Журналісти вдаються до власних висновків, тим самим позбавляючи матеріал об'єктивності» — **суд першої інстанції, Київська область.**

2 бали

- « Некомпетентно використовується спеціальна інформація» — **суд першої інстанції, м. Київ.**
- « Більшість месиджів або мають замовний характер, або переслідують певні політичні цілі; при цьому розуміння суті кейсу медіа споживачу не дають, в першу чергу, за відсутністю розуміння процесу правосуддя. Окремо: дуже рідко спостерігається дотримання журналістської етики й стандартів» — **суд першої інстанції, Полтавська область.**
- « Статті направлені більше на хайп, аніж на висвітлення ситуації. Правда нікому не потрібна, медіа потрібне шоу, скандал, хайп, що виведе їх на пік популярності. Все інше медіа не потрібне. Більшість журналістів взагалі не розуміють, про що вони пишуть, фахово у темі не розбираються» — **суд першої інстанції, м. Київ.**
- « Судова система зазвичай висвітлюється у негативному ключі» — **суд першої інстанції, м. Київ.**

3 бали

- « Здебільшого медіа на 98 % зосереджуються на висвітленні лише скандалів та негативних випадків у судовій владі. Такий однобокий підхід формує у суспільства викривлене уявлення про роботу судів і повністю відсуває на другий план інші важливі аспекти їхньої діяльності. Хотілося б, аби журналісти приділяли більше уваги також позитивним прикладам та досягненням. Наприклад, писали про людей, які продовжують сумлінно працювати навіть під час повітряних тривог, забезпечуючи доступ громадян до правосуддя. Важливо розповідати і про рівень цифровізації судів, порівнюючи його не лише з іншими державними установами, а й із міжнародними стандартами. Це дозволило б суспільству побачити, наскільки активно впроваджуються сучасні технології, що спрощують і пришвидшують процеси правосуддя. Крім того, суспільно значущим є висвітлення успіхів у підвищенні прозорості, впровадженні електронних сервісів, покращенні умов для учасників судових процесів. Саме такі матеріали формували б довіру до судової системи, показували б її розвиток і людський вимір» — **суд першої інстанції, Харківська область.**
- « У матеріалах відчувається заангажованість та вплив суспільної думки, незалежно від конкретних фактів» — **суд першої інстанції, Івано-Франківська область.**
- « ЗМІ висвітлюють тільки резонансні і як правило негативні явища у судовій системі» — **суд першої інстанції, Черкаська область.**

- « Низький рівень юридичної грамотності дописувачів зумовлює спотворення суті судових рішень і введення в оману читачів» — **суд першої інстанції, Хмельницька область.**
- « Інформація часто подається однобоко, неповно, відірвано від контексту, з помилками і маніпуляціями» — **суд першої інстанції, Чернігівська область.**
- « У медіа переважають «клікабельні» новини, основною задачею яких є викликати певні емоції у читачів (глядачів), а не подати серйозний аналіз ситуації у системі судочинства. Представникам суддівської спільноти не надається можливість дати свій коментар. Також щодо суддів переважають дописи у негативному ключі, маніпулятивні статті (наприклад, про розмір суддівської винагороди, що подається як незаслужена, невинуватена та завищена) тощо» — **суд першої інстанції, Харківська область.**

4 бали

- « Зазвичай журналіст пише те, що він сам хоче, тобто, яку він хоче подати інформацію і в якому ракурсі, так і робить. Переважно видно, яку сторону в справі медіа хоче висвітлити. Відповідно така одностороння виходить інформація. Часто навіть назву суду зазначають неправильно, хоча ми їм надаємо листи-інформацію про суд і «реквізити» справи» — **суд апеляційної інстанції, Харківська область.**
- « Досить часто медіа не розуміють принцип роботи у взаємодії в судах» — **суд першої інстанції, Львівська область.**
- « Медіаматеріали стали значно професійніші, але це стосується тільки тих, хто систематично працює з судовою тематикою, а відтак розуміються в організації судового процесу, володіють термінологією, уникають необґрунтованих оцінювальних суджень» — **Рада суддів України.**
- « Судове засідання — це процес нелегкий, який потребує сконцентрованості, тому матеріали на судову тематику виходять занадто сухими!» — **суд першої інстанції, Полтавська область.**

5 балів

- « Не всі загальносуспільні медіа розуміються на деталях судових справ, часто пишуть заголовки, які не відповідають змісту статті, бувають замовні та відверто хайпові публікації» — **суд першої інстанції, Дніпропетровська область.**
- « Часто припускаються помилок через необізнаність у нормах права, що призводить до викривлення інформації» — **суд першої інстанції, м. Київ.**
- « Вважаю, що в більшості випадків, на жаль, інформація подається без офіційної позиції органу судової влади, конкретного суду щодо обставин чи справи» — **суд першої інстанції, Київська область.**
- « ЗМІ не зацікавлені у висвітленні позитивних кейсів роботи суду, тільки негативний аспект» — **суд першої інстанції, Дніпропетровська область.**

- « Оцінила на середньому рівні, оскільки матеріали загальносупільних медіа про судову тематику часто поверхові та не завжди точні. Бракує професійного аналізу та пояснення юридичних нюансів для суспільства» — **суд першої інстанції, Одеська область.**
- « Інформація іноді подається з оцінкою конкретним журналістом, а не з точки зору закону та судової практики» — **суд першої інстанції, Дніпропетровська область.**
- « Мій досвід як читача свідчить про те, що такої інформації не можна повністю довіряти, особливо оцінним поняттям. Лише вивчення першоджерел, на мою думку, може забезпечити певний рівень достовірності» — **суд першої інстанції, Миколаївська область.**

6 балів

- « Інформація в загальносупільних медіа не завжди є достовірною і збалансованою. Часто акценти робляться на негативі, що формує упереджене ставлення до судової влади. Трапляються перекручення та замовні матеріали, які знижують рівень довіри до правосуддя» — **суд першої апеляційної інстанції, Чернігівська область.**
- « Не рідко медіа, які висвітлюють теми на судову тематику, не компетентні у відповідному питанні, у зв'язку з чим їхні матеріали є поверховими, не висвітлюють проблематику порушеного питання, а також, що найважливіше, можуть сформувати неправильну та негативну думку в суспільстві щодо процесів, які відбуваються в судовій владі» — **суд першої інстанції, Рівненська область.**
- « На якісну судову журналістику відсутній суспільний запит» — **суд першої інстанції, Сумська область.**
- « Працюю 10 років, є помітні покращення» — **суд першої інстанції, Київська область.**
- « Кожне медіа може трактувати закон і роз'яснення до нього по-різному» — **суд першої інстанції, Вінницька область.**

7 балів

- « Труднощі у взаємодії зі ЗМІ виникають саме через низький рівень обізнаності медіа. Якість матеріалу в медіа на судову тематику є неоднорідною: існує низькоякісна журналістика, яка поширює недостовірну інформацію та сенсації, та і високоякісна, що ґрунтується на фактах, аналізі та надає об'єктивну картину. Вплив на якість мають низка факторів, зокрема, комерційна зацікавленість, брак професіоналізму, а також високий рівень суспільного інтересу до судових процесів, що про вокує розповсюдження чуток» — **суд апеляційної інстанції, Львівська область.**
- « В цілому, є адекватне висвітлення як роботи системи правосуддя, резонансних справ, так і викликів та проблем, які наразі існують у судовій системі. Якість цих матеріалів буває різна, однак, переважно задовільна» — **суд апеляційної інстанції, Херсонська область.**

- « Матеріали стали більш професійними й збалансованими, але все ще не вистачає глибини, пояснень складних юридичних процесів і систематичної роботи з джерелами» — **суд першої інстанції, Полтавська область.**
- « Матеріали якісні, потрібно збільшувати їх кількість» — **суд апеляційної інстанції, Рівненська область.**
- « Медіа відтворюють лише ту інформацію, що буде мати суспільний резонанс, але це зрозуміло» — **суд першої інстанції, Волинська область.**
- « Інколи журналісти у своїх статтях передчасно роблять певні висновки за результатами опрацювання прийнятих нормативно-правових актів та висвітлення відповідної інформації або за результатами розгляду резонансних судових справ, завершення судових засідань у резонансних справах, що може призвести до поширення неповної чи навіть неправдивої інформації, та, відповідно, помилкового сприйняття такої інформації читачами» — **суд першої інстанції, Кіровоградська область.**
- « Загальносуспільні медіа відіграють важливу роль у сучасному суспільстві, однак не завжди інформація надається оперативно та може висвітлюватися односторонньо» — **суд першої інстанції, Чернігівська область.**
- « Останнім часом спостерігається більш виважена та більш об'єктивна подача інформації щодо судів і суддів, але, як на мене, не вистачає правових знань, розуміння відповідних процесів для точного висвітлення тематики. Має формуватися саме судова журналістика з метою професійної подачі інформації» — **суд першої інстанції, м. Київ.**

8 балів

- « Загалом непогано, однак хотілося б більше юридичних роз'яснень для читачів. Оскільки не всі читачі, «споживачі» новин обізнані у сфері права. Хотілося б інколи більше роз'яснень» — **суд апеляційної інстанції, м. Київ.**
- « Здебільшого в медіа висвітлюється резонанс, події / справи, які мають підвищений суспільний інтерес, проте, потрібно також публікувати інформацію про повсякденну роботу апарату суду та суддів в умовах недофінансування, кадрового голоду та надмірного навантаження. Про це пишуть, проте, на мою думку, не достатньо» — **суд першої інстанції, Львівська область.**
- « Матеріали високої якості, проте не завжди журналісти оперують юридично правильними термінами» — **суд першої інстанції, Хмельницька область.**
- « Загалом якість матеріалів на судову тематику в загальносуспільних медіа за останні роки помітно зросла. Журналісти більш уважно ставляться до перевірки інформації, намагаються висвітлювати процеси доступною мовою, що сприяє формуванню правової обізнаності суспільства. Водночас іноді трапляються випадки спрощення чи емоційної подачі, що може призводити до перекручень або втрати важливих юридичних нюансів. Саме тому я не ставлю найвищий бал, але загальний рівень вважаю достатньо високим» — **суд першої інстанції, Сумська область.**

« Загалом інформація подається чітко, зрозуміло і доступно для широкої аудиторії. Медіа намагаються дотримуватися об'єктивності та неупередженості, а це важливо у висвітленні судових процесів. Проте, все ще трапляються випадки, коли бракує глибшого аналізу або представлення позицій усіх сторін» — **суд першої інстанції, Вінницька область.**

9 балів

- « Вважаю деякі публікації дуже професійними» — **суд першої інстанції, Закарпатська область.**
- « Судова тематика досить активно і зрозуміло висвітлюється в медіа» — **суд першої інстанції, Сумська область.**
- « Матеріали викладаються вчасно, актуальні» — **суд першої інстанції, Донецька область.**
- « Судову тематику рідко обговорюють, тому складно сказати» — **суд апеляційної інстанції, Вінницька область.**

10 балів

- « У публікаціях загальнонаціональних медіа відчувається професійне розуміння теми і є фахова компетенція у новинах. Водночас вектор уваги таких медіа широкий: вони висвітлюють різну тематику та різні рівні новин» — **суд апеляційної інстанції, Вінницька область.**
- « Матеріали доступні та зрозумілі для всіх верств населення» — **суд першої інстанції, Полтавська область.**

Ми запропонували респондентам(-кам) самостійно визначити, які медіа вони вважають профільними, у відкритому запитанні без варіантів відповідей **«Які медіа Ви вважаєте профільними у висвітленні судової тематики? Перелічіть, будь ласка»**. Представники(-ці) судової спільноти назвали як медіа, так і органи судової влади, а також деякі громадські організації, частина респондентів(-ок) зазначила, що такі медіа в Україні відсутні — 3 %, 14 % — не відповіли на запитання взагалі або зазначили, що не можуть визначити, та 1 респондент(-ка) зазначив(-ла), що всі медіа загалом.

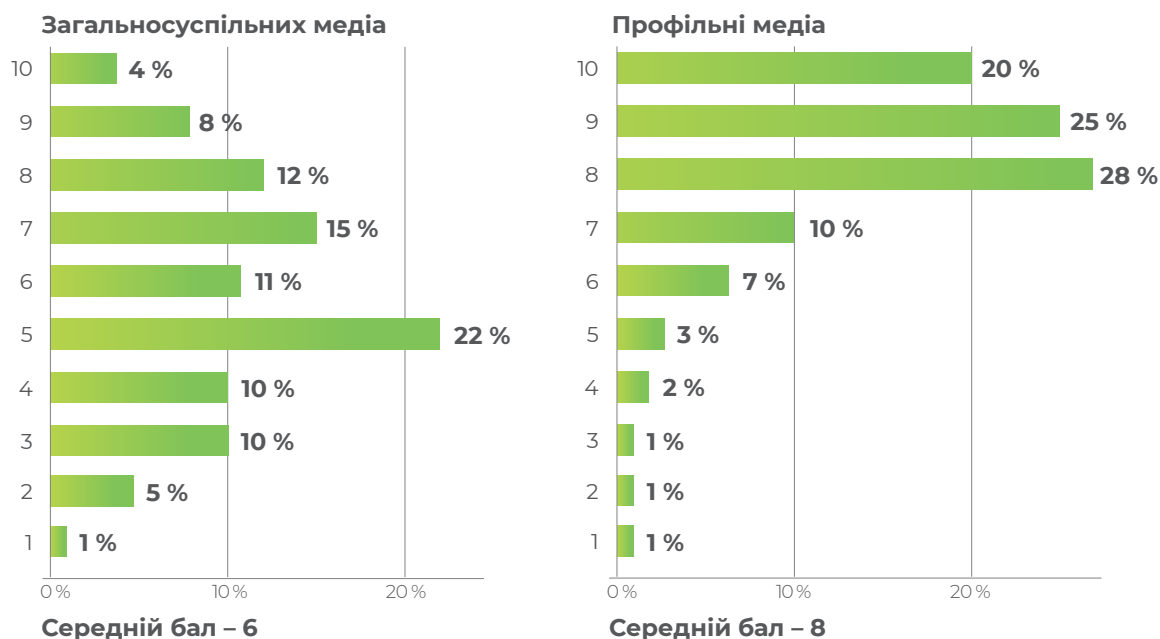
Абсолютний лідер за згадками — «Судово-юридична газета» (72 %), яка сприймається судами як основне профільне медіа, на другому місці — «Закон і Бізнес» (33 %), а на третьому — Видавництво «Юридична практика» (18 %).

Табл. 5 Які медіа представники(-ці) судової влади вважають профільними у висвітленні судової тематики

№	Назва медіа	Кількість згадок	% від всіх анкет	Посилання
МЕДІА				
1	Судово-юридична газета	70	72 %	https://sud.ua
2	Закон і Бізнес	32	33 %	https://zib.com.ua
3	Видавництво «Юридична практика»	17	18 %	https://pravo.ua
4	Юридична газета	9	9 %	https://yur-gazeta.com
5	ЛІГА:Закон / Liga.net / ЮрЛіга	6	6 %	https://liga.net , https://jurliga.ligazakon.net/ , https://ips.ligazakon.net/
6	Судовий репортер	6	6 %	https://sudreporter.org
7	Протокол	3	3 %	https://protocol.ua
8	Суспільне Новини	2	2 %	https://suspihne.media/
9	Українська правда	2	2 %	https://www.pravda.com.ua/
10	Watchers Media	1	1 %	https://watchers.media/
11	Femida.ua	1	1 %	https://babel.ua/
12	Бабель	1	1 %	https://advokatpost.com/
13	Банкрутство та Ліквідація	1	1 %	https://yvu.com.ua/
14	Ґрати	1	1 %	https://femida.ua/
15	Інформаційне агентство «ADVOKAT POST»	1	1 %	https://graty.me/
16	Магнолія-ТВ	1	1 %	https://bankruptcy-ua.com/
17	Радіо Свобода Україна	1	1 %	https://magnolia-tv.com
18	Юридичний вісник України	1	1 %	https://www.radiosvoboda.org/
СУДОВІ ОРГАНИ				
19	Судові органи, зокрема сайти та соціальні мережі Верховного Суду в т.ч. Supreme Observer , вебпортал «Судова влада України», Ради суддів України, Вищої ради правосуддя, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України	11	11 %	https://so.supreme.court.gov.ua/ https://supreme.court.gov.ua/supreme/ https://court.gov.ua/ https://rsu.gov.ua/ https://hcj.gov.ua/ https://vkksu.gov.ua/
ГРОМАДСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ				
20	ГО «Центр демократії та верховенства права»	2	2 %	https://cedem.org.ua/
21	ГО «Медійна ініціатива за права людини» (МІПЛ)	1	1 %	https://mipl.org.ua/
22	ГО «Центр протидії корупції»	1	1 %	https://antac.org.ua/

Для порівняння ми також попросили оцінити якість матеріалів профільних медіа на судову тематику та отримали такі результати.

«Як Ви оцінюєте якість матеріалів профільних медіа на судову тематику?»

Отже, більшість оцінок — у діапазоні 8–10 балів (75 %), що свідчить про загалом позитивне сприйняття якості матеріалів профільних медіа, хоча невелика частина респондентів(-ок) (5 %) оцінила їх на рівні 1–4 балів. Середнє значення за шкалою становить 8 балів з 10.

Також переважають позитивні коментарі — респонденти(-ки) довіряють профільним медіа, особливо тим, які давно працюють на ринку («Судово-юридична газета», «Закон і Бізнес», «Юридична практика» тощо). Негативні оцінки становлять менш як 10 % і стосуються здебільшого браку аналітики або повторюваності контенту.

У відкритому запитанні, де ми попросили прокоментувати поставлені бали, представники(-ці) судів у більшості випадків зазначили якісне або більш якісне професійніше висвітлення судової тематики у медіа, які вони визначають як спеціалізовані завдяки тому, що:

- Більше дотримуються балансу сторін,
- Пишуть про складні теми простими словами,
- Дотримуються журналістських стандартів,
- Більш обізнані в юридичних питаннях,
- Частіше посилаються у матеріалах на нормативні акти,
- Додають у матеріал коментарі експертного середовища, суду,
- Здійснюють більш глибокий аналіз,
- «Без намагання досягти суспільного резонансу»,
- Висвітлюються як судові процеси, так і діяльність суду, судової влади загалом,
- Є посилання на факти,
- Матеріали є об'єктивними та ін.

Водночас респонденти(-ки) окреслили проблеми, які притаманні і професійним, і загальним медіа під час висвітлення судової тематики

Меншою мірою зазначалося про правову необізнаність, хоча й тут були про це згадки, та вказування на помилки в матеріалах. А також підсвічувалося:

- Спотворення інформації,
- Передчасні висновки,
- Суб'єктивна оцінка подій,
- Публікація неперевіреної або некоректної інформації,
- Невідповідність заголовків статтям,
- Висвітлення позиції тільки однієї сторони, суб'єктивність подачі матеріалу,
- Поверховий аналіз судового процесу та діяльності судів,
- Висвітлення судів у негативному світлі, упередженість та ін.
- Наведемо приклади цитат:

«*Якість матеріалів профільних медіа оцінюю високо, оскільки вони більш ґрунтовні, містять професійні коментарі юристів та експертів, пояснюють складні правові процеси доступною мовою*» — 8 балів — **суд першої інстанції, Одеська область.**

«*Зазначені медіа мають більший досвід у висвітленні юридичних новин, однак допускають власне трактування фактів, що подекуди спотворює виклад інформації. Оскільки медіа впливають на формування громадської думки, у тому числі ставлення до судової системи та рівень довіри до судів, важливим є дотримання принципів нейтральності та незалежності*» — 8 балів — **суд першої інстанції, Миколаївська область.**

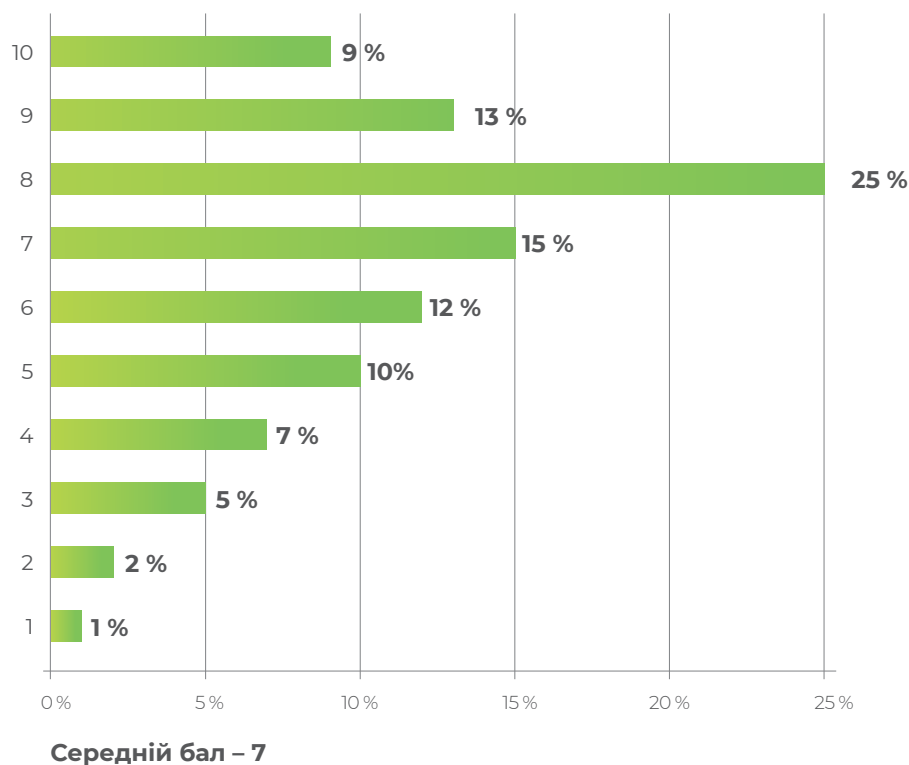
«*Якість матеріалів у профільних медіа на судову тематику висока, оскільки у таких медіа працює команда професійних юристів. Матеріали цих медіа висвітлюються чітко і послідовно, без намагання досягти суспільного резонансу, стримано і тактовно з повним розумінням юридичних термінів і норм права*» — 9 балів — **суд апеляційної інстанції, Львівська область.**

«*Принцип написання статей — викликати резонанс, а не висвітлити тему. Елементарний приклад: судді отримують захмарні «зарплати» та пенсію 390 тисяч гривень. Чи це так?»* — 2 бали — **суд першої інстанції, м. Київ.**

«*Вони таки більш орієнтовані на професійну спільноту й уникають оцінки впливу тих чи інших процесів у судовій системі на суспільство*» — 5 балів — **Рада суддів України.**

У комунікаційному процесі, звичайно, залучені як медіа, так і суди, тому ми запропонували представникам(-цям) судової влади оцінити власну комунікаційну роботу та ефективність комунікаційних команд судів.

Як Ви оцінюєте ефективність роботи комунікаційних команд судів в Україні?

Більшість респондентів(-ок) (понад 60 %) оцінили ефективність комунікаційних команд судів на 7–10 балів, що свідчить про загалом позитивне, але стримане сприйняття.

Середня оцінка 7 з 10 відображає помірну довіру та визнання результатів роботи, але також потребу в подальшому розвитку, зокрема в посиленні проактивності, швидкості реагування та якості взаємодії з медіа.

Відповіді на запитання **«Які труднощі у висвітленні судової тематики Ви бачите в поточний період?»** (відкрите запитання, без варіантів відповідей) респондентів(-ок) можна розділити на такі основні групи:

- Складнощі, які виникають у судах, судовій владі — 39 (40 %)
- Складнощі, які виникають у медіа — 24 (25 %)
- Реакція та запит суспільства на судову тематику — 9 (9 %)
- Складнощі через юридичні обмеження — 5 (5 %)
- Складнощі, зумовлені подіями війни — 4 (4 %)
- Складнощі виникають як зі сторони медіа, так і судів, спільно — 3 (3 %)
- Немає складнощів — 5 (5 %)
- Відсутня відповідь — 10 (10 %)

Табл. 6 Приклади проблем та чинників, що впливають на висвітлення судової тематики, на думку представників(-ць) судової влади.

Група	Окреслені проблеми та чинники, що впливають на висвітлення судової тематики	Цитати респондентів(-ок)
Складнощі, які виникають у судах, судовій владі — 39 (40 %)	• Брак кадрів, професійних кадрів, відсутність окремої посади прессекретаря суду, відсутність належної підготовки — 22 • Брак часу та надмірне навантаження — 19 • Низькі зарплати, неповага до працівників(-ць) апарату, які виконують комунікаційні функції — 5 • Інше (11) • відсутність координації між судами, • відсутність єдиного пресцентру судів, • відсутність єдиної державної політики щодо підвищення авторитету суду, • небажання суддів бути частиною комунікаційного процесу, • у суді відсутні цікаві теми, або зараз більш важливими є теми війни, аніж судова тематика, • невчасне подання інформації судами, • важливо більше працювати з громадою, підвищувати власну зрозумілість.	«Прогрес у відкритості та взаємодії судів із суспільством досить помітний, хоча завжди залишається потреба в покращенні доступності інформації та узгодженості комунікації між судами різних регіонів» — суд першої інстанції, Вінницька область. «В Україні немає єдиного комунікаційного центру судової влади, який би реагував на викиди журналістів та інших суб'єктів. Такий центр міг би дуже добре орієнтувати суспільство, висвітлювати діяльність судової влади, спростовувати інформацію. Зараз це поодинокі потуги окремих судів, але, зазвичай, вони не доходять до кінцевого споживача. Тому нині судова влада є беззубою, не може за себе постояти. А суспільство підігріте саме недостовірними публікаціями, на які ніхто, з боку судової влади, не реагує. Те, що є, це крапля в морі» — суд першої інстанції, Київська область. «Судовою комунікацією мають займатися в першу чергу судді, а в судах ця робота скинута на прессекретарів. Про суд мають говорити судді, прессекретарі забезпечують організаційні моменти комунікацій» — суд апеляційної інстанції, Івано-Франківська область. «Здебільшого це інертність, пасивність працівників судів, щодо діяльності, що пов'язана з висвітленням судової тематики, як на мене, в штаті суду повинен працювати професійний журналіст-прессекретар, який має цим займатися. Виконання цієї функції секретарем чи помічником судді не є ефективним, через брак часу, паралельне виконання цими особами своїх функцій, через банальну необізнаність» — суд першої інстанції, Львівська область. «Відсутність гідної зарплати у робітників, і керівництву та самим суддям байдуже на всіх, хто там щось робить» — суд апеляційної інстанції, Житомирська область.

Група	Окреслені проблеми та чинники, що впливають на висвітлення судової тематики	Цитати респондентів(-ок)
Складнощі, які виникають у медіа — 24 (25 %)	● Медіа подає некоректну, неправдиву, викривлену інформацію — 7 ● Висвітлення суду в негативному світлі, не публікується інформація про проблеми, які переживає судова влада — 7 ● Відсутність судової журналістики, брак кваліфікованих кадрів, необізнаність — 8 ● Не висвітлюється позиція суду — 2 ● За допомогою медіа здійснюється тиск на суд, використовуються боти — 2 ● Інтерес звужений до резонансних справ, хайпу — 5	«Мій особистий досвід підказує, що інтерв'ю бажано давати лише перевіреним ЗМІ. Якщо доводиться коментувати щось чи давати інтерв'ю сумнівним джерелам, краще здійснювати паралельний відеозапис (повний) на випадок монтажу чи «виривання слів з контексту». Також з досвіду можу сказати, що бажано комунікувати з журналістами перед запланованим інтерв'ю щодо кількості камер, орієнтованого переліку запитань, інформації, яка може знадобитися, особливо якщо йдеться про статистичні дані» — суд першої інстанції, Миколаївська область. «Низька зацікавленість медіа у висвітленні позитивних аспектів діяльності суду; велика кількість чутливої інформації у період воєнного стану (з огляду на специфіку діяльності адміністративного суду, це здебільшого справи щодо військових, членів їхніх родин тощо); загальне хибне негативне сприйняття суду через велику проблему невиконання судових рішень суб'єктами владних повноважень, зокрема, у пенсійних справах» — суд першої інстанції, Запорізька область.
Реакція та запит суспільства на судову тематику — 9 (9 %)	● Відсутність запиту на судову тематику — 2 ● Запит на матеріали про резонансні справи — 3 ● Недовіра суспільства до судової влади — 2 ● Низький рівень юридичної грамотності — 2	«Інформаційне поле судової влади загалом дуже змінилося за 4 роки. З'явилися емоційно важкі і чутливі теми, з якими непросто працювати. Водночас діяльність судів не у фокусі громадськості, є більш нагальні питання для суспільства. Якщо питання стосуються адмінсудів, то це те, що пов'язане з мобілізацією, виплатами військовим тощо, а такі теми мають гостру конфронтацію поглядів. Також наразі досить гостро постають питання щодо кадрового та фінансового забезпечення судів, однак вони в інформаційному полі відходять на другий план, бо «не на часі», тому судам важко бути почутими суспільством» — суд апеляційної інстанції, Вінницька область. «Є серйозні суспільні проблеми в оцінюванні інформації. Більшість має готові відповіді, і якісний матеріал просто не потрібен. Запит на клікбейт, а не аналітику» — суд першої інстанції, Сумська область.

Група	Окреслені проблеми та чинники, що впливають на висвітлення судової тематики	Цитати респондентів(-ок)
Складнощі через юридичні обмеження — 7 (7 %)	- Публікація медіа матеріалів з даними досудового розслідування, персональними даними, порушується презумпція невинуватості; - Суди першої інстанції не можуть публікувати рішення, адже потім вони можуть бути переглянуті та ін.	«Основні труднощі мають правовий характер: дотримання таємниці досудового розслідування, захист персональних даних і презумпції невинуватості обмежують обсяг інформації для оперативного оприлюднення. Також впливає потреба узгодження офіційної позиції суду та ретельної перевірки фактів. У медійному полі трапляються емоційні або упереджені інтерпретації судових подій, що призводить до викривлення контексту» — суд апеляційної інстанції Чернігівська область. «Суд першої інстанції не може публікувати результати ухвалених рішень у суспільно важливих справах, оскільки останні не є остаточними» — суд першої інстанції, Житомирська область. «Багато обмежувальних для суддів норм з приводу заборони коментувати справи, які перебувають на розгляді» — суд першої інстанції, Київська область. «Презумпція невинуватості та етичні межі висвітлення. Зокрема, тиск із боку суспільства чи медіа можуть спонукати до звинувачувальної тональності ще до вироку суду. Це може порушувати права обвинувачених» — суд апеляційної інстанції, Херсонська область.
Складнощі, зумовлені подіями війни — 4 (4 %)	Переважно безпекові питання та чутливість тематики.	«Військові обставини призводять до того, що деякі засідання — особливо в справах, пов'язаних із війною, — відбуваються заочно або без можливості трансляції. Проблеми із забезпеченням безпеки — як журналістів, так і учасників процесу та свідків. Наразі існують серйозні безпекові ризики перебування в зоні активних бойових дій під час висвітлення резонансних справ» — суд апеляційної інстанції, Херсонська область. «Виклики у висвітленні воєнних злочинів. Особливу складність становить висвітлення справ про воєнні злочини. Судова система та медіа повинні дотримуватися високих стандартів етики та безпеки, щоб забезпечити справедливий процес та захист прав усіх учасників. Це вимагає спеціалізованих знань та ресурсів» — суд апеляційної інстанції, Одеська область.

✓ Зміни у висвітленні судової тематики протягом останніх 4 років

Важливий власний погляд ізсередини на те, чи відбуваються зрушення в комунікаційній діяльності та як впливають на це поточні події, тому ми запропонували поглянути на поточні 4 роки, період повномасштабної війни, та відповісти на запитання **«Чи були позитивні зміни щодо висвітлення судової тематики протягом останніх 4 років?»**. Представники(-ці) судів відповіли: так — 66 (68 %); ні — 28 (29 %); важко відповісти — 3 (3 %).

Пояснюючи свої відповіді, респонденти(-ки) зосередили свою увагу на змінах, які відбулися у висвітленні судової тематики, переважно в медіа або в судах окремо. Детальніше у таблиці 7.

Табл. 7. Які зміни щодо висвітлення судової тематики відбулися протягом останніх 4 років на думку представників(-ць) судової влади? У діяльності яких інституцій вони спостерігалися?

Зміни в діяльності медіа — 28 (29%)	Зміни в діяльності судів — 20 (21 %)
Так, відбулися — 21 (75 %)	Так, відбулися — 15 (75%)
Медіа менше використовують для тиску, вони більше комунікують із судами, об'єктивніші матеріали, більше аналітики, звернень до суду і публікацій позиції суду, покращилася взаємодія суду і медіа, більше позитивних матеріалів про суд, висвітлення проблем судової влади, загалом більше матеріалів на судову тематику.	Суд краще, активніше комунікує з медіа, більше працює в соціальних мережах, проводяться заходи для громад.
Ні, не відбулися — 7 (25 %)	Ні, не відбулися — 5 (25%)
Медіа не цікавить висвітлення проблем судової влади. Спостерігається висвітлення судів у негативному світлі, необ'єктивна інформація, відсутність якісного висвітлення судової тематики.	На відсутність покращення впливають проблеми у кадровій політиці, брак часу та надмірне навантаження, погіршення фінансування, відсутність єдиної комунікаційної стратегії судової влади. Отже, прогрес у комунікаційній роботі відсутній.

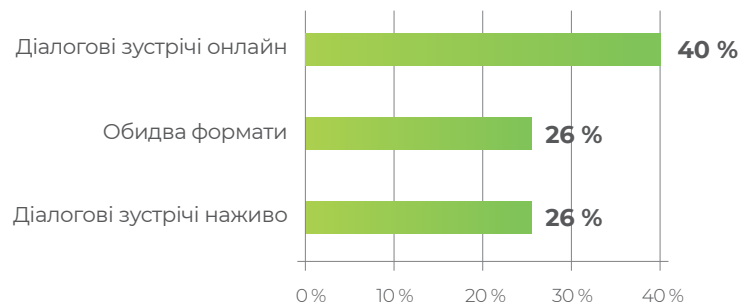
Запити щодо підвищення компетентностей і розвитку партнерства «суди – медіа»

У межах проєкту «Діалог між медіа та судовою владою для підвищення прозорості правосуддя», який втілює ГО «Вектор прав людини» у партнерстві з Радою суддів України та Національною спілкою журналістів України за підтримки CEELI Institute (Прага), заплановані діалогові зустрічі з представниками(-цями) судової влади та медіа в онлайн-овому форматі й наживо. Тож ми запитали респондентів(-ок), чи цікаві їм такі заходи та, якщо так, який формат їм найбільш зручний. Більшість зазначили, що заходи їх цікавлять, а найзручніший формат для респондентів(-ок) — онлайн-овий, за нього проголосували 40 %.

Погляньмо на всі відповіді:

- Діалогові зустрічі представників(-ць) медіа та судової влади онлайн (Zoom) — 39 (40 %)
- Діалогові зустрічі представників(-ць) медіа та судової влади наживо (м. Київ) — 25 (26 %)

- Зустрічі як наживо, так і онлайн — 25 (26%)
- Не надали відповіді — 8 (8 %)

Також у відкритому запитанні **«Які теми / питання для Вас є важливими для спільного обговорення між представниками(-цями) медіа та судової влади?»** респонденти(-ки) зазначили, зокрема:

- Підвищення авторитету судової влади, формування довіри,
- Труднощі в судовій владі,
- Портрет судді,
- Питання дезінформації,
- Чутливі теми, їх висвітлення,
- Етика та правила поведінки в суді,
- Межі відкритості у висвітленні судових процесів,
- Висвітлення судових процесів та діяльності судової влади в період воєнного стану,
- Стандарти журналістської діяльності з особливою увагою до питання презумпції невинуватості,
- Питання взаємодії судів і журналістів(-ок) у кризових ситуаціях,
- Адаптація судової системи до цифровізації.

Наведемо приклади цитат:

«*Забезпечення балансу між правом громадськості на інформацію та дотриманням принципу презумпції невинуватості; стандарти подачі судової інформації у медіа; протидія дезінформації та маніпуляціям*» — **суд апеляційної інстанції, Чернігівська область.**

«*Для спільного обговорення важливі такі запитання:*

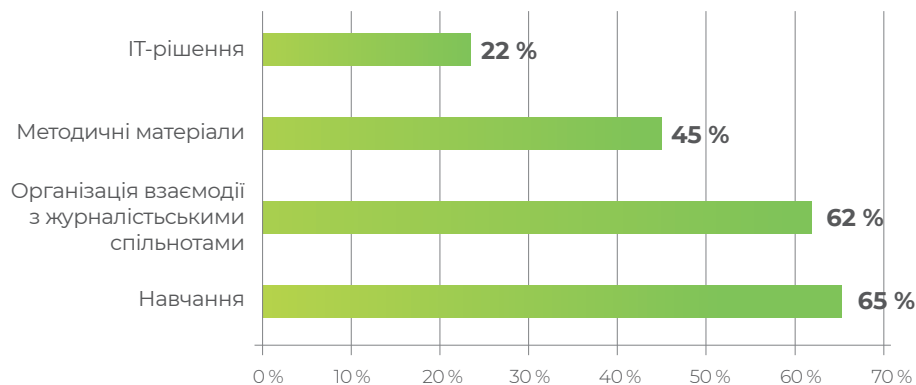
1. Як можна вдосконалити офіційні сайти судів, щоб вони були інформативнішими для медіа?
2. Як захищати персональні дані, водночас інформуючи суспільство?
3. Як уникати медіавпливу на суд (формування «громадського вироку»)?
4. Як зробити юридичну мову доступнішою для ширшої аудиторії?
5. Як медіа можуть інформувати суспільство про воєнні злочини без шкоди для слідства?
6. Як балансувати між відкритістю і безпекою (наприклад, у справах щодо колаборації) та як спільно протидіяти фейкам і дезінформації у таких справах?» — **суд апеляційної інстанції, Херсонська область.**

«*Передусім потрібно напрацювати концепцію адекватного висвітлення судових процесів та судових рішень, а до спільного обговорення залучати лише компетентних у юридичній термінології представників медіа. Вкрай актуальною є тема особистості судді (узагальнений образ), об'єктивне висвітлення якої допоможе відновити в очах громадськості реальний стан речей у сфері судочинства. Довіру до суду неможливо здобути без довіри до суддів як персоналій*» — **суд першої інстанції, Хмельницька область.**

Респонденти(-ки) також повідомили, що для них помічними в роботі з медіа будуть навчання (65 %) та допомога в організації взаємодії з журналістськими спільнотами (62 %).

«Яка додаткова підтримка потрібна для комунікації з медіа?»

- Навчання — 63 (65 %)
- Організація взаємодії з журналістськими спільнотами — 60 (62 %)
- Методичні матеріали — 44 (45 %)
- IT-рішення — 21 (22 %)
- Інше (матеріальне забезпечення, вирішення кадрового питання) — 2 (2 %)

Респонденти(-ки) навели приклади тем, щодо яких їм потрібне додаткове навчання:

- Загальні знання про комунікаційну роботу суду,
- Підготовка цікавих матеріалів доступною мовою,
- Правові обмеження: персональні дані, воєнний стан,
- Менеджмент комунікаційної команди,
- Налагодження зв'язку з громадою,
- Робота в соціальних мережах,
- Як працювати з інфлюенсерами(-ками),
- Проведення / участь у інтерв'ю з представниками(-цями) медіа, проведення брифінгів, трансляція судових засідань у медіа.

РЕЗУЛЬТАТИ ОПИТУВАННЯ ПРЕДСТАВНИКІВ(-ЦЬ) МЕДІА

РЕЗУЛЬТАТИ ОПИТУВАННЯ ПРЕДСТАВНИКІВ(-ЦЬ) МЕДІА

Олена Бондаренко
координаторка з питань адвокації ГО «Центр «Соціальна Дія», експертка Ради Європи та ОБСЄ/БДІПЛ,
асистент-професорка суспільних наук.

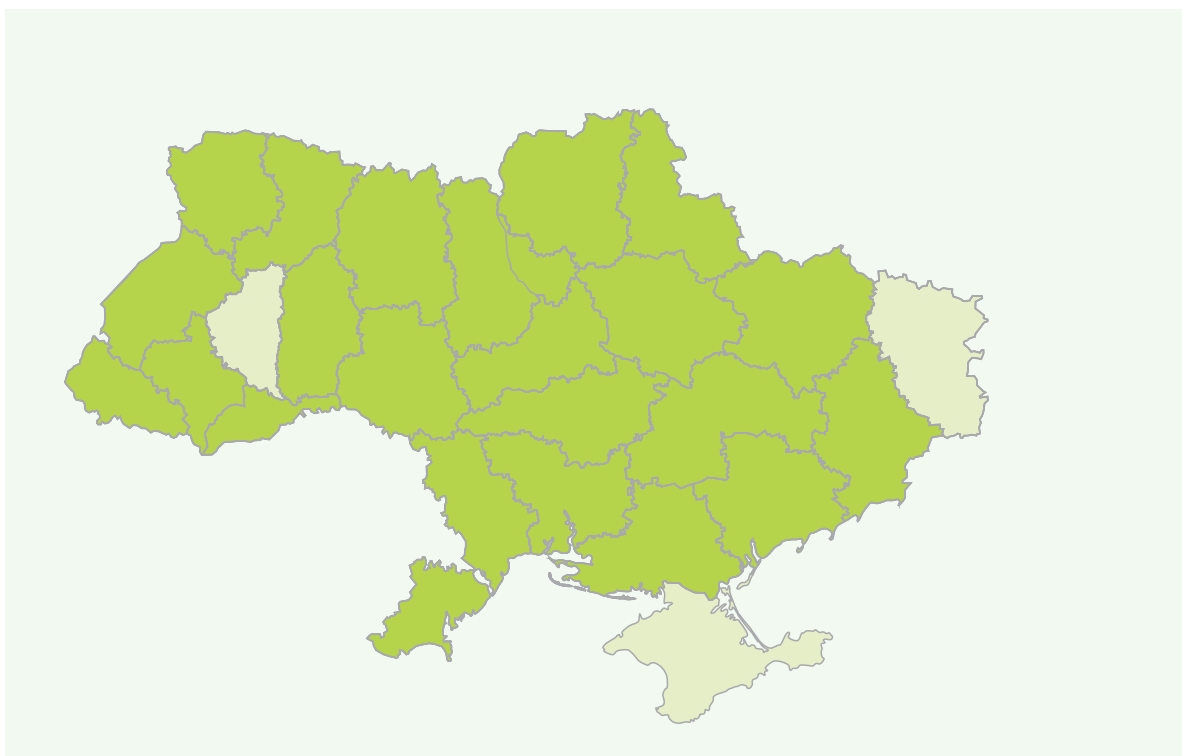
Загальна інформація про респондентів(-ок)

- **Кількість респондентів(-ок):** 59
- **Регіональне охоплення:** 22 області України та м. Київ, також анкети, надіслані з-за кордону. Є представники(-ці) **як регіональних, так і національних медіа**, що дає змогу врахувати різний досвід роботи із судами та доступу до правосуддя. Найбільше відповідей на регіон отримано з **м. Києва (15,3 %)**.

Розподіл респондентів(-ок) за регіонами:

- **м. Київ** є лідером з 9 респондентами(-ками) (15,3 %).
- **Чернігівська та Дніпропетровська області** мають по 5 респондентів(-ок) (8,5 %) кожна.
- **Одеська та Рівненська області** — по 4 респонденти(-ки) (6,8 %) кожна.

Інші регіони представлені меншою кількістю учасників(-ць).

Професійний портрет респондентів(-ок):

Переважає більшість респондентів(-ок) — журналісти(-ки): 48 з 59 респондентів(-ок) (або 81,4 %) ідентифікували себе як «журналіст(-ка)».

Інші ролі представлені меншою мірою:

3 респонденти(-ки) (5,1 %) — «журналіст(-ка), представляю профільне громадське об'єднання».

По 1 респонденту(-ці) (по 1,7 % кожен) представлені такі ролі: «керівник медіа», «виконую обов'язки медіакоординатора та журналіста для висвітлення діяльності консультативно-дорадчий орган при міськраді», «судовий монітор», «редакторка правозахисного видання», «журналіст(-ка), організація подій, пов'язаних з освітніми проєктами», «менеджер СМІ», «журналіст(-ка), студент(-ка), що навчається за спеціальністю "Журналістика"», «журналіст(-ка), медіаюрист».

Отже, опитування зібрало інформацію переважно від журналістів(-ок), але також охоплює представників(-ць) інших посад, пов'язаних з медіа та правозахисною діяльністю.

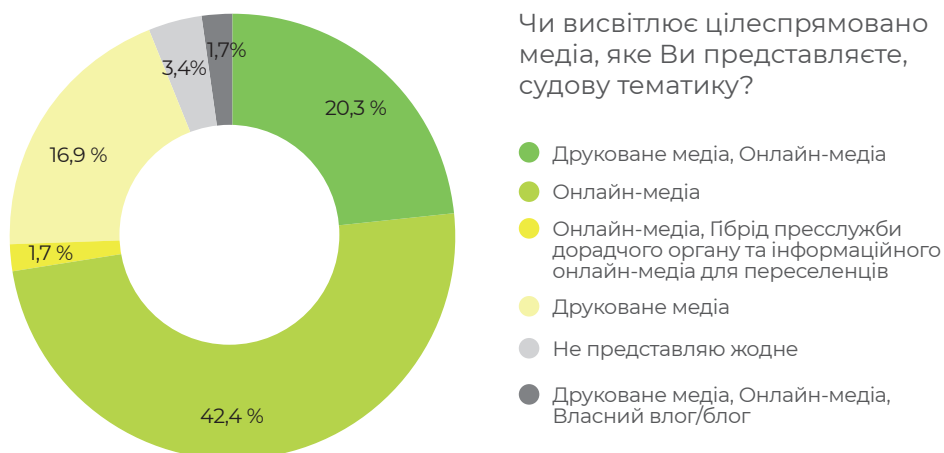
Основні висновки:

Онлайн-медіа — найпоширеніший тип: 25 респондентів(-ок) (42,4 %) представляють онлайн-медіа. Це свідчить про значну присутність цифрових медіа у вибірці.

Велика кількість респондентів(-ок) представляє комбінації медіа: 12 респондентів(-ок) (20,3 %) представляють як друковані, так і онлайн-медіа. Друковані медіа також мають значну частку: 10 респондентів(-ок) (16,9 %) представляють суто друковані медіа.

Інші види медіа представлені меншою мірою:

- 3 респонденти(-ки) (5,1 %) не представляють жодного медіа.
- По 1 респонденту(-ці) (по 1,7 % кожен) представляють інші види / комбінації видів медіа («Онлайн-медіа, Власний влог/блог», «пресслужба», «Телебачення, Онлайн-медіа», «Телебачення», «Онлайн-медіа, Гібрид пресслужби дорадчого органу та інформаційного онлайн-медіа для переселенців», «правозахисна організація», «Друковане медіа, Онлайн-медіа, Власний влог/блог», «Телебачення, Радіо, Онлайн-медіа», «Друковане медіа, Інтернет-медіа»).

Регіональні медіа є найпоширенішими: 32 респонденти(-ки) (54,2 %) представляють **регіональні медіа**. Це свідчить про значну присутність та важливість місцевих та обласних ЗМІ у вибірці.

Місцеві медіа посідають друге місце: 11 респондентів(-ок) (18,6%) представляють місцеві медіа.

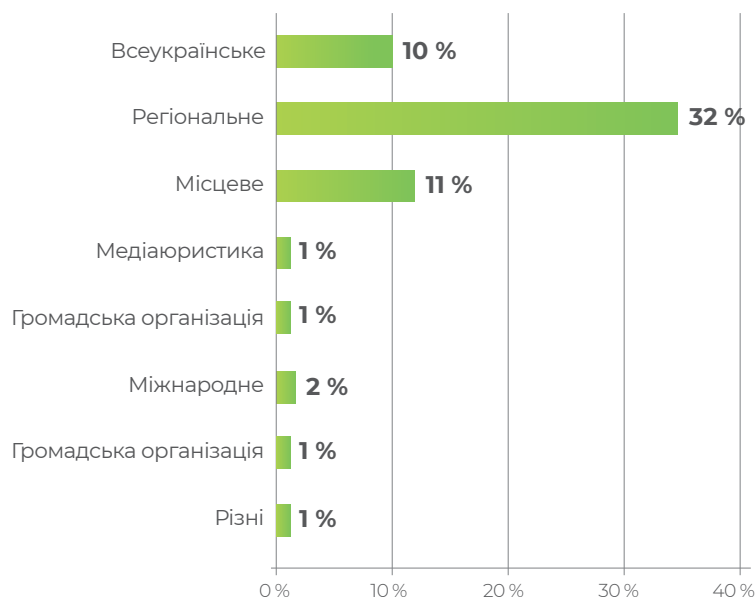
Всеукраїнські медіа також мають значну частку: 10 респондентів(-ок) (16,9 %) представляють всеукраїнські медіа, що свідчить про участь журналістів(-ок) національного рівня.

Інші типи медіа представлені меншою мірою:

2 респонденти(-ки) (3,4 %) представляють міжнародні медіа.

По 1 респонденту(-ці) (по 1,7 % кожен) представляють «громадська організація», «Різні», «Громадська організація» та «медіаюристка».

Опитування охопило широкий спектр медіа за географічним чинником, з домінуванням регіональних медіа, за якими йдуть місцеві та всеукраїнські.

Досвід висвітлення судової тематики

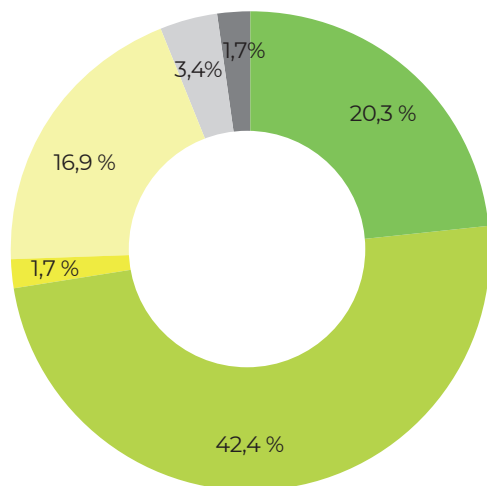
✓ Наскільки медіа респондентів(-ок) дотичні до прав людини

Майже половина медіа висвітлює тему час від часу: 29 респондентів(-ок) (49,2 %) зазначили, що їхні медіа «Час від часу» висвітлюють тематику прав людини. Це свідчить про те, що хоча тема присутня, вона не завжди є пріоритетною або постійною. Значна частина медіа цілеспрямовано висвітлює права людини: 22 респонденти(-ки) (37,3 %) відповіли «Так». Невеликий відсоток медіа не висвітлює теми: 6 респондентів(-ок) (10,2 %) відповіли «Ні», що означає, що їхні медіа не зосереджуються на цій тематиці.

Ці дані показують, що більшість медіа у вибірці так чи інакше торкаються теми прав людини, хоча для багатьох це не є постійним пріоритетом.

✓ Яку тематику Ви особисто висвітлюєте найчастіше?

Найчастіше журналісти(-ки) висвітлюють воєнну тематику (18,5 %), судову та правозахисну проблематику (по 15 %) і соціально-культурні питання (також близько 15 %). Значна частина поєднує кілька напрямів: правосуддя, війна, антикорупція, громади. Понад половину респондентів(-ок) прямо чи опосередковано працює з темами, пов'язаними з прозорістю влади, судовою системою та правами людини.

Чи висвітлює цілеспрямовано медіа, яке Ви представляєте, судову тематику?

- Друковане медіа, Онлайн-медіа
- Онлайн-медіа
- Онлайн-медіа, Гібрид пресслужби дорадчого органу та інформаційного онлайн-медіа для переселенців
- Друковане медіа
- Не представляю жодне
- Друковане медіа, Онлайн-медіа, Власний влог/блог

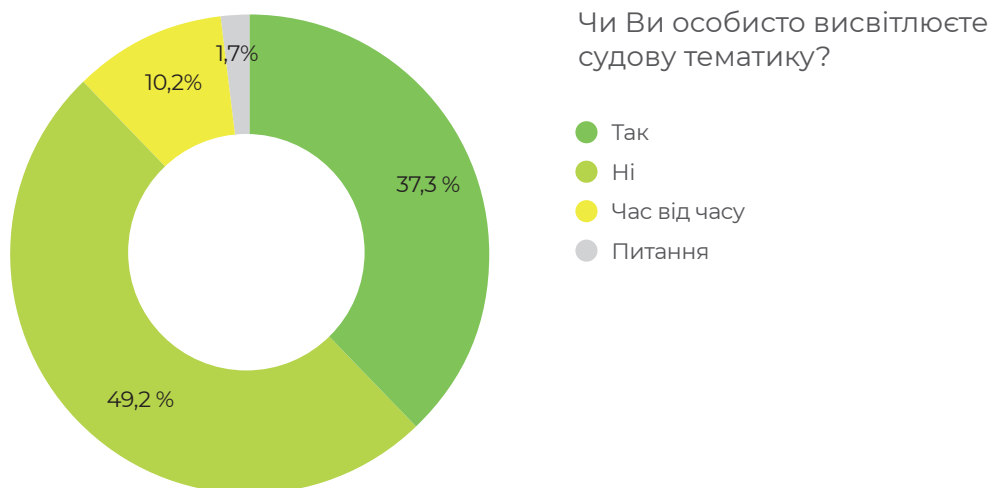
Майже половина медіа висвітлює судову тематику час від часу. 29 респондентів(-ок) (49,2 %) зазначили, що їхні медіа «Час від часу» висвітлюють судову тематику. Це свідчить про те, що тема присутня, але не є постійним пріоритетом. **Значна частина медіа цілеспрямовано висвітлює судову тематику** — 17 респондентів(-ок) (28,8 %) відповіли «Так». **Невеликий відсоток медіа не висвітлює судової тематики** (13 респондентів(-ок) (22,0 %) відповіли «Ні», що означає, що їхні медіа не зосереджуються на цій тематиці). Отже, більшість медіа у вибірці так чи інакше торкаються судової тематики, хоча для багатьох це не є постійним пріоритетом.

Регіональні медіа найчастіше висвітлюють судову тематику «Час від часу» (59,4 % регіональних медіа) або «Так» (31,3 %). Лише 9,4 % регіональних медіа взагалі не висвітлюють цієї теми. Це свідчить про значну, хоча й не завжди цілеспрямовану, увагу регіональних медіа до судових питань.

Всеукраїнські медіа розділилися порівну між відповідями «Ні» (40 %) і «Так» (40 %), тоді як 20 % висвітлюють «Час від часу». Це показує, що серед всеукраїнських медіа є як ті, що активно працюють із судовою тематикою, так і ті, що її ігнорують.

Місцеві медіа мають високий відсоток тих, хто не висвітлює судової тематики (45,5 %), і тих, хто висвітлює «Час від часу» (45,5 %). Лише 9,1 % місцевих медіа цілеспрямовано висвітлюють цю тему. Це може свідчити про обмежені ресурси або пріоритети місцевих медіа.

Загалом, спостерігається тенденція, що регіональні медіа та деякі всеукраїнські медіа активно, хоча й не завжди цілеспрямовано, висвітлюють судову тематику. Місцеві медіа, навпаки, менш схильні до цілеспрямованого висвітлення або взагалі не займаються цією темою.

Досвід висвітлення судової тематики респондентів(-ок) особисто:

- 11 респондентів(-ок) (18,6 %) особисто висвітлюють судову тематику.
- 12 респондентів(-ок) (20,3 %) не висвітлюють її особисто.
- 23 респонденти(-ки) (39,0 %) висвітлюють її періодично.
- Інші відповіді (редактор, іноді) становлять меншість.

Більшість респондентів(-ок) висвітлюють судову тематику час від часу або взагалі не висвітлюють її особисто, тоді як значна частина робить це активно.

Серед тих, хто особисто висвітлює судову тематику («Так»):

- Більш ніж половина (54,55 %) висвітлюють судову тематику регулярно (щотижня).
- Значна частина (36,36 %) висвітлюють її час від часу.
- Лише 9,09 % висвітлюють її рідко.

Що свідчить про активну залученість цієї групи до судової тематики.

Серед тих, хто висвітлює судову тематику «Час від часу»:

- Більшість (60,87 %) висвітлюють її рідко.
- 39,13 % висвітлюють її час від часу.

✓ Які теми судових процесів Ви найчастіше висвітлюєте?

Результати опитування свідчать, що журналісти(-ки) переважно висвітлюють **кримінальні процеси, справи щодо воєнних злочинів, колабораціонізму та державної зради, а також антикорупційні провадження**. Загалом ці три напрями охоплюють понад половину всіх відповідей. Таке домінування воєнно-кримінальної тематики зумовлене контекстом повномасштабного вторгнення РФ, зростанням суспільного інтересу до справ, пов'язаних із безкарністю та зловживанням владою.

Водночас кілька журналістів(-ок) повідомили, що висвітлюють цивільні й соціальні справи (захист дітей, домашнє насильство, пенсійні питання), що формує більш «людський» вимір судової тематики.

Окремі відповіді також стосуються аналітичного висвітлення діяльності судової системи, реформ і роботи суддів. Невелика частина учасників(-ць) зазначила, що взагалі не висвітлює судової тематики, пояснюючи це браком часу, компетенцій або ресурсів.

Категорія	Відсоток
Кримінальні справи	26 %
Воєнні злочини / колабораціонізм	20 %
Антикорупційні / економічні злочини	10 %
Цивільні / адміністративні справи	8 %
Домашнє насильство / соціальні	8 %
Права людини / свобода слова	8 %
Судова система / судова реформа	6 %
Інше (ВПО, воєнний контекст)	6 %
Не висвітлюють	8 %

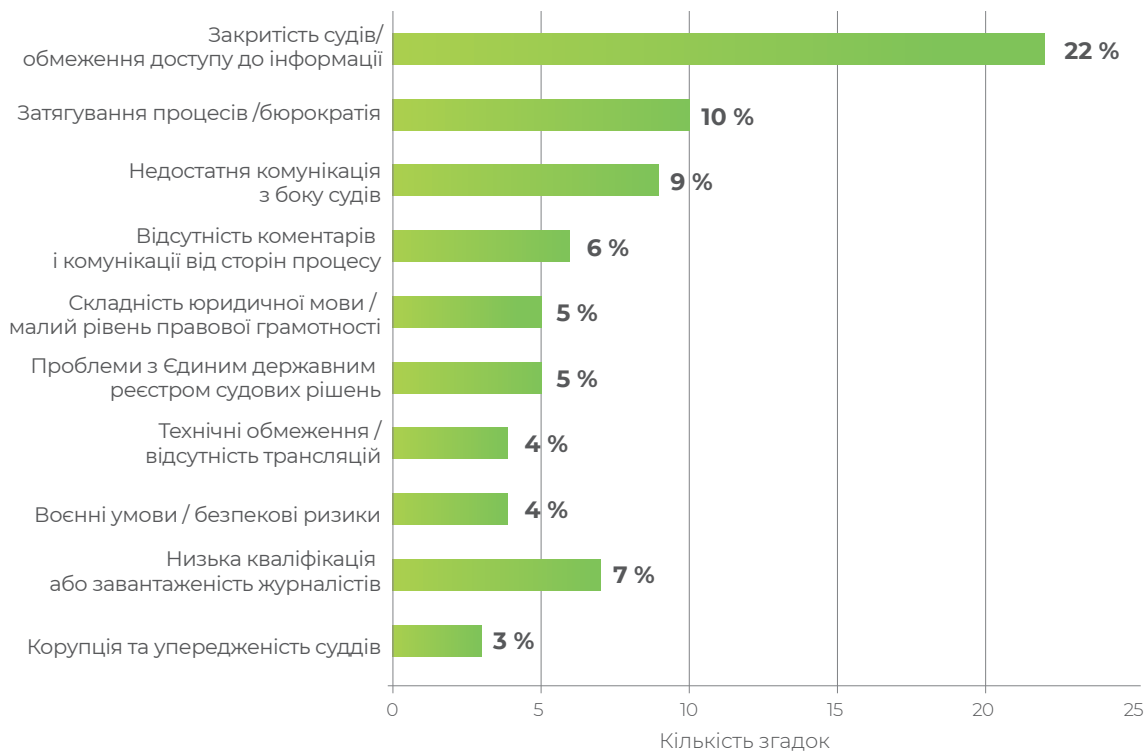
✓ Які складнощі у висвітленні судової тематики Ви бачите в поточний період?

Найбільше журналістів(-ок) скаржаться на закритість судів (22 згадки, бл. 40 %). На другому місці серед зазначених труднощів — бюрократичні перепони та бар'єри в комунікації. Юридична складність і технічні бар'єри (реєстри, трансляції) утворюють інформаційний бар'єр між судами і суспільством. Журналісти(-ки) також згадували воєнні умови та безпекові фактори, які впливають на можливість працювати в регіонах.

Категорія	Суть проблеми	Типові цитати респондентів(-ок)	Кількість згадок
Закритість судів / обмеження доступу до інформації	Найчастіше згадувана проблема — закритість судових засідань, обмеження доступу до матеріалів, складність отримання коментарів і документів.	«Обмежений доступ до інформації.» «Суди часто проводять закриті засідання...» «Журналістів не допускають до відкритих засідань без пояснень.»	22
Бюрократичні перепони	Часті перенесення, затягування розгляду справ, відсутність прозорості щодо причин, проблеми із плануванням матеріалів.	«Терміни судочинства розтягнулися ще більше» «Часті перенесення судових засідань із формальних причин» «Процеси тривають роками»	10
Недостатня комунікація з боку судів	Брак прессекретарів(-ок), неоперативність у відповідях, відсутність контактів і прозорих каналів комунікації.	«Відсутність фахових прессекретарів через низький рівень оплати» «Немає комунікації із місцевим судом» «Погано працюють пресслужби судів»	9

Категорія	Суть проблеми	Типові цитати респондентів(-ок)	Кількість згадок
Відсутність коментарів і комунікації від сторін процесу	Прокурори(-ки), адвокати(-ки) й судді не дають коментарів або уникають спілкування з медіа.	«Небажання давати коментарі, закритість до журналістів» «Прокурори неохоче надають коментарі»	6
Складність юридичної мови / малий рівень правової грамотності	Журналістам(-кам) важко інтерпретувати судові рішення та пояснювати процеси аудиторії через складну юридичну термінологію.	«Судові рішення написані не зрозумілою мовою» «Важко пояснювати судові процеси широкій аудиторії, юридична мова надто складна»	5
Проблеми з Єдиним державним реєстром судових рішень	Неповнота, складність навігації, часткове приховування документів, труднощі з пошуком справ.	«Дуже важко орієнтуватися у судовому реєстрі — чимало документів закриті» «Не можу знайти потрібне рішення суду... підозрюю, що його приховують»	5
Технічні обмеження / відсутність трансляцій	Відсутність або низька якість онлайн-трансляцій, що обмежує доступ журналістів(-ок).	«Відсутність трансляцій — одне з основних складнощів» «Трансляції не завжди відбуваються»	4
Воєнні умови / безпекові ризики	Окупація, обмеження доступу до судів, замінювання, евакуація чи релокація редакцій.	«Життя в окупації, із-за свавілля окупаційних адміністрацій важко отримати документи» «Повітряні тривоги, замінування судів» «Релокована газета»	4
Низька кваліфікація або перевантаженість журналістів(-ок)	Частина журналістів(-ок) визнає, що мають малу обізнаність у судовій тематиці або рідко з нею працюють.	«Дуже рідко працювала з темою, мала обізнаність» «Не стикаюсь» «Не мали складнощів, бо не працюємо з темою безпосередньо»	7
Корупція та упередженість суддів	Окремі респонденти(-ки) вказують на прояви корупції або упередженості, що впливають на довіру до процесів.	«Судді, які мають ознаки корупційної діяльності, не погоджуються на інтерв'ю» «Підозра про куплений апеляційний суд в Одесі»	3

Складнощі у висвітленні судової тематики

✓ Які Ви помітили позитивні моменти, зміни за останні 4 роки, що допомагають у висвітленні судової тематики?

Категорія змін	Кількість згадувань
Відкритість, комунікація та взаємодія	26
Доступність інформації та електронні сервіси	11
Не помітили змін / Негативні зміни / Важко відповісти	11
Інші позитивні зміни	3

Найчастіше респонденти(-ки) називали зміни з погляду відкритості, комунікації та взаємодії (26 згадувань). Ця категорія об'єднує всі аспекти, пов'язані з покращенням відкритості судової системи, комунікації з медіа та взаємодії з учасниками(-цями) процесів. Вона охоплює загальну більшу відкритість системи правосуддя та суддів, появу та ефективну роботу пресслужб та прессекретарів у судах, позитивну взаємодію та співпрацю з представниками(-цями) суду та учасниками(-цями) процесів, зменшення випадків відмов у допуску до судових слухань. Збільшення кількості журналістів(-ок), які висвітлюють судову тематику.

На другому місці — доступність інформації та електронні сервіси (11 згадувань). Ця категорія зосереджена на технологічних та інформаційних покращеннях, що полегшують роботу журналістів(-ок), як-от розвиток онлайн-сервісів та доступність інформації через інтернет.

11 згадувань припадає на «Не помітили змін» / «Негативні зміни» / «Важко відповісти» — і охоплює відповіді, які свідчать про відсутність позитивних змін, наявність негативних моментів або труднощі з відповіддю.

Досвід взаємодії із судовою владою

☑ Чи мали Ви досвід взаємодії з комунікаційними командами судів? Якщо так, то яким він був?

Загалом, 47 респондентів(-ок) надали відповіді щодо свого досвіду.

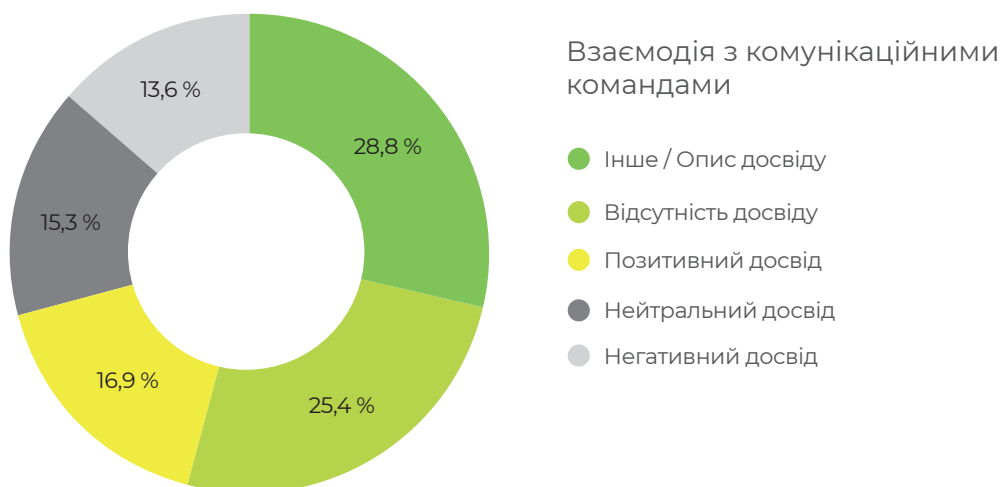
Розподіл досвіду взаємодії:

- Відсутність досвіду: 16 респондентів(-ок) (27,12 %);
- Інше / Опис досвіду: 15 респондентів(-ок) (25,42 %);
- Позитивний досвід: 10 респондентів(-ок) (16,95 %);
- Нейтральний досвід: 9 респондентів(-ок) (15,25 %);
- Негативний досвід: 9 респондентів(-ок) (15,25 %).

Відсутність досвіду — найпоширеніша категорія. Найбільша частка респондентів(-ок) (27,12 %) свідчить про відсутність досвіду професійної взаємодії з представниками(-цями) судової влади.

Категорія «Інше / Опис досвіду» (25,42 %) — друга за величиною, що свідчить про те, що багато респондентів(-ок) надають розгорнуті відповіді, які не підпадають під прості позитивні, негативні чи нейтральні визначення, а описують специфічні обставини або тривалість їхньої взаємодії.

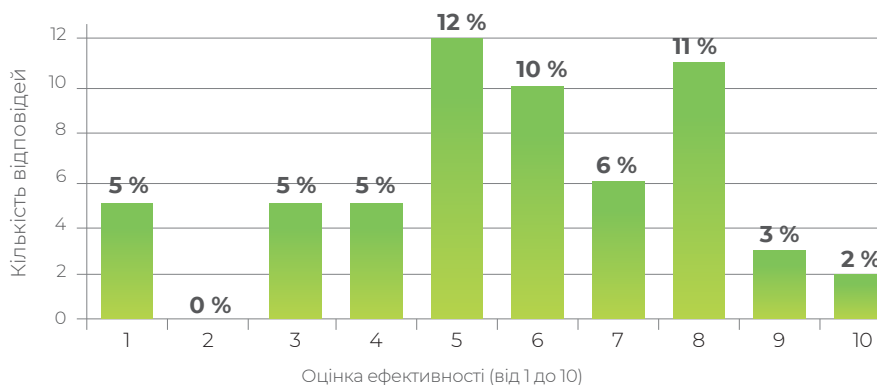
Кількість респондентів(-ок) з позитивним (16,95 %), нейтральним (15,25 %) та негативним (15,25 %) досвідом майже однакова. Це свідчить про поляризовані враження від взаємодії з судовою владою, де є як успішні приклади співпраці, так і значні проблеми.

☑ Як Ви оцінюєте ефективність роботи комунікаційних команд судів в Україні?

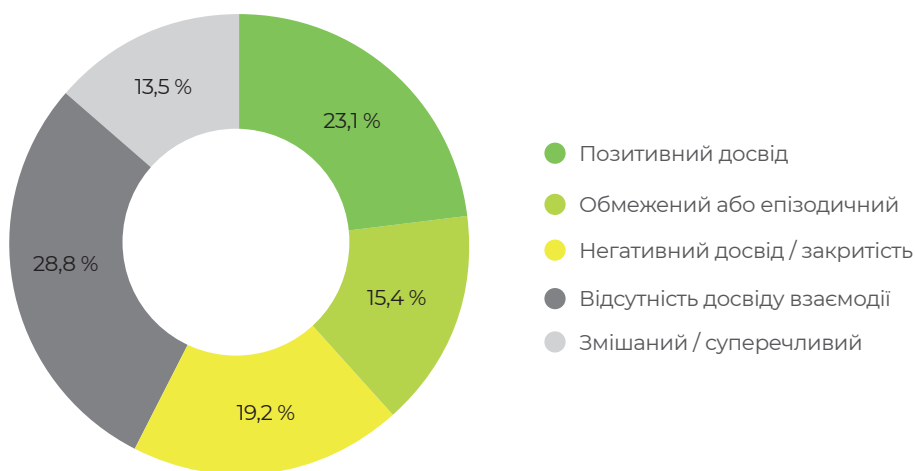
Загалом, оцінка ефективності комунікаційних команд судів в Україні є помірною, із середнім балом близько 5,7. Хоча більшість оцінок зосереджені навколо середнього значення, існує значний розрив у розподілі думок, що вказує на неоднорідний досвід взаємодії респондентів(-ок) з комунікаційними командами. Найчастіше трапляються оцінки 5 та 8, що свідчить про те, що частина респондентів(-ок) вважає роботу команд задовільною, тоді як інша частина оцінює її як доволі ефективну.

Розподіл оцінок ефективності комунікаційних команд судів в Україні

✓ Який загалом Ваш досвід професійної взаємодії з іншими представниками(-цями) судової влади?

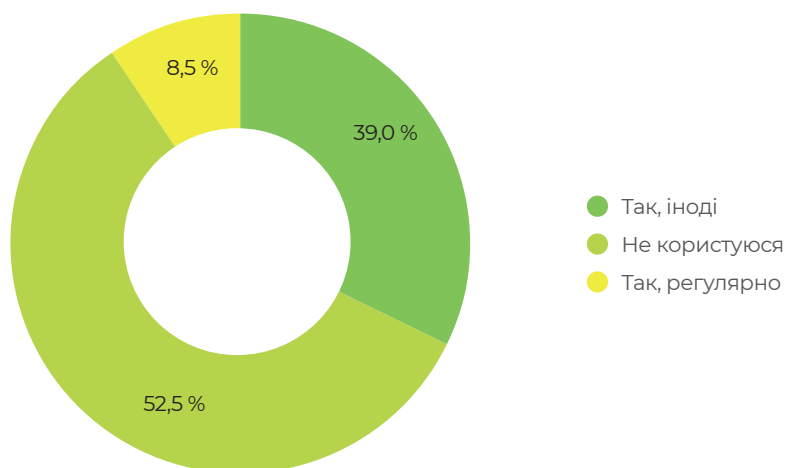
Близько третини респондентів(-ок) мають позитивний або конструктивний досвід співпраці; ще близько 25 % — взагалі не мали досвіду взаємодії із судами; 25 % вказують на проблеми доступу, бюрократію чи закритість; а решта (близько 15 %) мають змішаний досвід, часто залежно від конкретних осіб або судів.

Категорія досвіду	Опис тенденції	Типові цитати учасників(-ць)	Кількість згадок
Позитивний досвід / конструктивна співпраця	Значна частина респондентів(-ок) описує взаємодію із судовою владою як позитивну або налагоджену. Зазначають професійність, відкритість і поступове покращення комунікації.	«Позитивний багаторічний» «У мене виключно позитивний досвід... відповіді надавали, комунікували нормально» «Був чудовий досвід роботи з Конституційним судом» «Досвід взаємодії з комунікаційними командами судів з часом покращується»	12

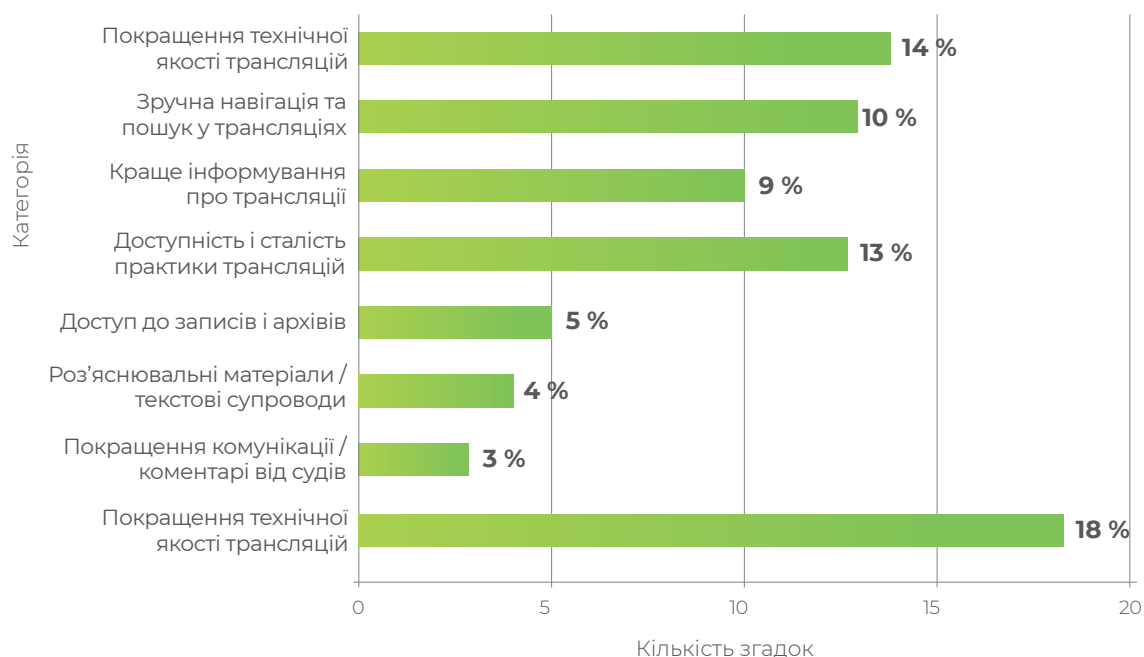
Категорія досвіду	Опис тенденції	Типові цитати учасників(-ць)	Кількість згадок
Обмежений або епізодичний досвід / нейтральний	Деякі журналісти(-ки) мають лише поодинокі контакти із судами — переважно у межах конкретних справ або для збору інформації.	« Буваю на засіданнях» « Час від часу взаємодію з представниками місцевого суду при написанні матеріалів»	8
Негативний досвід / закритість системи	Частина респондентів(-ок) вказує на закритість судової системи, відсутність доступу до інформації, бюрократичність і брак коментарів.	« Жахлива радянська застаріла система комунікації, повна закритість» « Часто неможливо дізнатись про дату слухання, причину переносу» « Судді неохоче коментують рішення по справах» « Дуже закрита та замкнута на собі система» « Гіркий досвід судової тяганини редакції впродовж 5 років»	10
Відсутність досвіду взаємодії	Помітна частина учасників(-ць) зазначає, що взагалі не мала професійної взаємодії із судами чи судовими органами.	« Не мала такого досвіду» « Не маю досвіду» « Немає» « Немає такого досвіду поки що»	15
Змішаний / суперечливий досвід	Деякі респонденти(-ки) мають як позитивні, так і негативні приклади — відкритість окремих суддів при загальній закритості системи.	« Постійна взаємодія... Іноді доводиться спілкуватися напяму з суддями, бо комунікаційники блокують спілкування» « Більш конструктивний. Але трапляються і негативні моменти» « Є судді, які добре комунікують, а є які погано» « Персонально до представників — претензій нема. Є претензії до самої судової системи»	7

☑ Чи користуєтеся Ви онлайн-трансляціями судових засідань

Аналіз відповідей показує, що лише небагато журналістів(-ок) активно користуються онлайн-трансляціями судових засідань, тоді як більшість або не використовують їх зовсім, або роблять це зрідка. Приблизно 60 % респондентів(-ок) зазначили, що не користуються трансляціями, ще близько 30 % — іноді, і лише 10 % — регулярно. Це свідчить **про низький рівень залучення журналістів(-ок) до використання відкритих судових трансляцій**, попри їхній потенціал як інструменту прозорості.

☑ Що могло б зробити трансляції більш корисними для журналістів(-ок)?

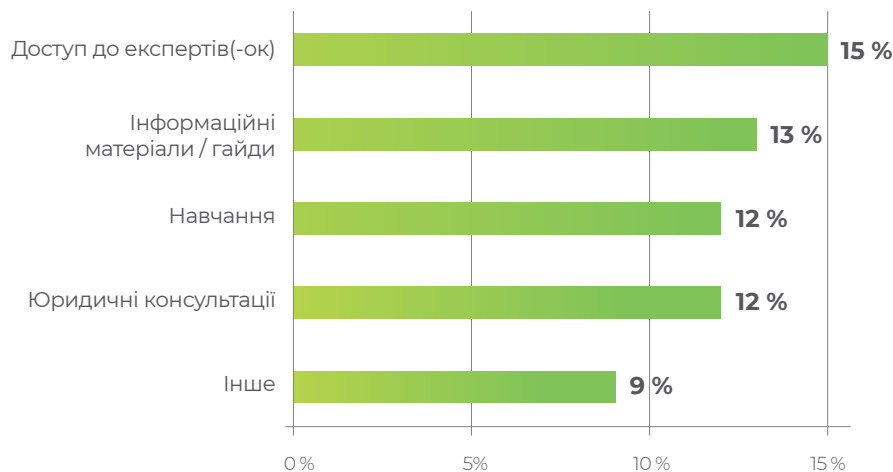

Близько 40 % усіх відповідей (перші три категорії) зосереджені навколо технічної якості, інформування та навігації. 10 % респондентів(-ок) звертають увагу на непослідовність судів у дозволах на трансляції. 23 % не мають досвіду або не користуються трансляціями, що показує обмежене охоплення практики онлайн-трансляцій.

Потреби та очікування

✓ Якої підтримки Вам бракує для якісного висвітлення судових процесів?

Доступ до експертів(-ок) — найбільш затребувана категорія підтримки, що свідчить про потребу журналістів(-ок) у кваліфікованих коментарях та роз'ясненнях для якісного висвітлення судових процесів. Інформаційні матеріали / гайди, навчання та юридичні консультації також є важливими аспектами, що вказують на необхідність підвищення рівня знань та навичок журналістів(-ок) у судовій тематиці.

Серед інших відповідей помітними були коментарі щодо комунікаційної взаємодії та відкритості судової системи та її компонентів:

- *Логістично інколи складно потрапити в той чи інший суд.*
- *Важко відповісти, але комунікація між середовищами буде завжди корисною, хоча говоримо про це вже понад 10 років, але приходять нові люди в суди, їм треба пояснювати.*
- *Все є.*
- *Головне — більш якісна і більш відкрита робота єдиного судового реєстру рішень.*
- *Діалогу із судами для донесення інформації про необхідність задоволення клопотань про онлайн-трансляції, незакриття усього судового процесу у резонансних справах, публікації контактів судів.*
- *Думаю, всі варіанти в сукупності.*
- *Лише практика :)*
- *Прозрачність процесу.*
- *Щоб краще працювали комунікаційники і щоб не було таких проблем, як неможливість дізнатися, коли ж буде судове засідання по справі.*

✓ Які теми / питання для Вас важливі в аспекті спільного обговорення між представниками(-цями) медіа та судової влади?

Респонденти(-ки) насамперед прагнуть обговорювати із судовою владою питання відкритості, доступу до інформації та покращення комунікації. Приблизно половина відповідей прямо стосується прозорості судових процесів, включно з потребою у більшій кількості онлайн-трансляцій, відкритих засідань, оперативним інформуванням про слухання та контактами пресслужб. Частина респондентів(-ок) зауважили,

що суди часто залишаються закритими без достатніх підстав, що обмежує суспільний контроль і довіру.

Другим за значенням напрямом є налагодження взаємодії та партнерського діалогу між судами і журналістами(-ками), зокрема, визначення чітких правил комунікації, наявність уповноважених спікерів(-ок), формування єдиних стандартів відповіді на запити. Декілька учасників(-ць) наголошували на потребі в навчанні суддів комунікації з медіа й підвищенні їхньої мотивації до публічності.

Також помітною є група відповідей, пов'язаних із якістю висвітлення судових процесів: журналісти(-ки) хочуть обговорювати етичні стандарти, межі приватності та суспільного інтересу, пояснення судових рішень простою мовою.

Окремі учасники(-ці) порушили питання доступу до правосуддя, захисту прав людини, розгляду справ щодо воєнних злочинів, корупції та затягування процесів, що відображає ширший запит на справедливість і відповідальність судової системи.

Категорія	Опис теми	Приклади цитат	Кількість	% від загальної кількості
Відкритість та доступ до інформації	Прозорість судових процесів, доступ журналістів(-ок) до засідань, онлайн-трансляції, публічність судових рішень, роз'яснення рішень	«Відкритість судів», «Доступ журналістів до судових засідань і дозвіл на ведення відео- та аудіофіксації», «Збільшення кількості онлайн-трансляцій, поліпшення комунікацій з пресслужбами», «Пояснення рішень у резонансних справах»	32	45 %
Комунікація та взаємодія медіа і судів	Налагодження діалогу, визначення спікерів(-ок), навчання суддів комунікації, регламентація співпраці, створення сталих каналів взаємодії	«Налагодження більшої комунікації», «Як зацікавити суддів до комунікації з журналістами», «Визначення спікера чи спікерки», «Щодо регламенту співпраці»	21	30 %
Якість висвітлення та етика	Обговорення етичних стандартів, меж приватності, суспільного інтересу, мови рішень	«Баланс між суспільним інтересом та приватністю», «Важливо обговорювати... як зробити судові рішення зрозумілишими для суспільства», «Етичне висвітлення судових процесів»	14	20 %
Проблематика правосуддя та системні питання	Корупція, воєнні злочини, затягування процесів, порушення прав людини, довіра до судів	«Корупція», «Про затягування судових справ щодо воєнних злочинів», «Довіра до судової гілки влади», «Захист прав людей у судах»	5	10 %

✓ **Щодо яких тем / питань особисто Вам важливо пройти додаткове навчання чи отримати консультації, які б допомогли у висвітленні судової тематики?**

Опитування показало, що журналісти(-ки) найбільше потребують практичного навчання з розуміння судової системи та процесуальних аспектів (22 %), а також з висвітлення воєнних злочинів і суспільно важливих справ (17 %). Високим залишається запит на комунікацію між судами та медіа і доступ до судової інформації (≈15 %), що підтверджує необхідність спільних навчальних сесій із суддями та пресекретарями(-ками). Крім того, журналісти(-ки) прагнуть вдосконалити роботу з юридичними документами й етичні підходи до висвітлення чутливих тем.

Категорія	Опис теми навчання / консультацій	Приклади цитат	Кількість	% від загальної кількості
Судова система, юриспруденція, процесуальне право	Базові знання про роботу судів, різні юрисдикції, суд присяжних, субординація, КПК, ЦПК, судова практика	« Я вже маю базові навички. Хіба цікавлять якісь базові знання в юриспруденції», « субординація в судах, Різні види судів, суд присяжних, оскарження, корупційні справи», « консультації з питань КПК...»	14	22 %
Висвітлення воєнних злочинів і суспільно чутливих справ	Практичні аспекти висвітлення воєнних злочинів, справ про держзраду, колабораціонізм, права військових	« Судові процеси по воєнних злочинах», « Щодо розслідування злочинів війни», « Питання висвітлення судових процесів над зрадниками і колаборантами»	11	17 %
Комунікація судів і медіа, доступ до інформації	Отримання коментарів, робота з пресекретарями(-ками), доступ до засідань, матеріалів справ, запити	« Як взаємодіяти з судами», « юридичні аспекти доступу журналістів до засідань», « Як отримати доступ до матеріалів справи представникам ЗМІ»	10	15 %
Робота із судовими документами та реєстрами	Як читати судові рішення, працювати з ЄДРСР, зрозуміло подавати юридичну мову	« Навчитися читати судові рішення» « Як людською мовою 'перекладати' судові рішення», « як правильно працювати із судовими реєстрами»	9	14 %
Етика, баланс між суспільним інтересом і приватністю	Межі розголосу, права журналістів(-ок), допустимість публікації	« Права журналістів щодо висвітлення, що можна, що не можна», « Баланс між суспільним інтересом та приватністю»	6	9 %

Категорія	Опис теми навчання / консультацій	Приклади цитат	Кількість	% від загальної кількості
Соціальна тематика судових справ	Права ВПО, соціальні виплати, пенсії, дискримінація, гендерно зумовлене насильство	« Судова практика відносно питань пенсій, прав, обов'язків», « справи з гендерно зумовленого насильства», « тема цькування переселенців»	6	9 %
Міжнародні стандарти правосуддя	Європейські та міжнародні практики, ефективність звернень до ЄСПЛ	« War crimes: how it works in Ukraine vs international formats», « ефективність звернень українців до європейських судових структур», « Приклади й досвід інших країн...»	3	5 %
Інше / загальні відповіді		« Важко відповісти»,», « не знаю», « все добре», « загалом мені цікаво все»	5	8 %

✓ У яких заходах Вам цікаво взяти участь?

Більшість респондентів(-ок) виявили високу зацікавленість у всіх чотирьох форматах діяльності проєкту, особливо у стипендійній програмі (95 %) та менторстві (68 %), що свідчить про запит на практичну підтримку, розвиток професійних навичок і виробництво якісних матеріалів. Також значна частина журналістів(-ок) прагне брати участь у діалогових зустрічах як онлайн (73 %), так і офлайн (67 %), підкреслюючи потребу в налагодженні прямої комунікації із судовою владою. Таким чином, журналісти(-ки) зацікавлені в поєднанні практичного навчання та діалогових форматів, що створює основу для розвитку сталої мережі взаємодії між медіа та судовою системою.

Детальніше про ГО «Вектор прав людини» за посиланнями:

Сайт: <http://hrvector.org>

«Вектор прав людини» у Facebook:
<https://www.facebook.com/hrvector.org/>

Проект «Суд людською мовою» у Facebook:
<https://www.facebook.com/trialinsimplewords>

Instagram: https://www.instagram.com/hrvector_official/